

Musiikin alueellinen tarjonta

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:34

Musiikin alueellinen tarjonta

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:34

Opetusministeriö • Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto • 2005

Undervisningsministeriet • Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen • 2005

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto /
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>
Yliopistopaino, Helsinki 2005

ISBN 952-485-036-2 (nid.)

952-485-037-0 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:34

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
30.9.2005

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Musiikin alueellinen tarjonta -työryhmä puheenjohtaja Hannu Saha sihteeri Eeva Jeronen		Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
		Toimeksiantaja Opetusministeriö	
		Toimielimen asettamis- pvm 31.1.2005	Dnro 11/040/2005
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Musiikin alueellinen tarjonta (Regionalt musikutbud)			
Julkaisun osat Muistio			
Tiivistelmä			
Musiikin alueellinen tarjonta -työryhmän tehtävänä oli ensinnäkin selvittää, millaisia yhteistyömuotoja säveltaiteen alan toimijat, erityisesti orkesterit, voivat hyödyntää alueellisessa toiminnassaan. Toisena tehtävänä oli pohtia orkestereiden alueellisen ja valtakunnallisen kiertuetoiminnan vahvuuksia, heikkouksia ja kehittämismahdollisuuksia. Kolmanneksi työryhmän tuli tehdä ehdotus siitä, miten musiikin alueellisen tarjonnan tukeminen tulisi järjestää. Musiikin alueellista tarjontaa koskevien kehittämissuositusten perimmäisenä tavoitteena on, että jokaisella on mahdollisuus kuunnella säännöllisesti laadukasta ja ammattimaista elävää musiikkia kohtuullisen maantieteellisen etäisyyden päässä asuinpaikastaan. Tavoitteena on myös, että musiikin eri lajeja olisi tarjolla monipuolisesti ympäri Suomea. Pääpaino on musiikin tarjonnan määrän ja laadun kasvattamisessa yleisön näkökulmasta. Luonnollisesti seurauksena on myös musiikkialan ammattilaisten työtilaisuuksien määrän kasvaminen, mikä osaltaan parantaa musiikkitarjonnan laatua. Muistiossa käsitellään orkestereiden valtionosuusjärjestelmää (mm. järjestelmän yleisiä kehittämismahdollisuuksia, rytmimusiikin orkestereita ja orkestereille myönnettävää harkinnanvaraista avustusta), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuolisten orkestereiden ja yhtyeiden tukea, rytmimusiikin kiertuetukea, kyläpelimannitoimintaa sekä lapsille ja nuorille suunnattua musiikkitarjontaa. Suurimman osan esityksistään työryhmä suuntaa toimeksiantonsa mukaisesti opetusministeriölle ja siten myös taiteen keskukselle, valtion säveltaidetoimikunnalle ja alueellisille taidetoimikunnille. Musiikin alueellinen tarjonta on kuitenkin yhtä keskeisesti kuntien ja maakuntien asia. Ehdotusten toteuttaminen vaatii paitsi valtiolta ja muilta julkisilta tahoilta taloudellisia panostuksia, myös yhteistyön kehittämistä eri toimijoiden välillä. Rahoituspohjan laajuus on eduksi toiminnan onnistumiselle, ja yhteistyön pitkäkestoisuus parantaa toiminnan vaikuttavuutta. Työryhmä on enimmäkseen keskittynyt tarkastelemaan olemassa olevia rakenteita. Esitetyillä toimenpideehdotuksilla pyritään parantamaan musiikin alueellista tarjontaa hyödyntämällä näitä rakenteita entistä tehokkaammin. Uusi orkestereiden valtionosuuksia koskeva toimenpide-ehdotus on määräaikaisten henkilötyövuosien myöntäminen. Työryhmä esittää myös kahden uuden määrärahan varaamista: toisella tuettaisiin elävän musiikin tilaisuuksien organisointia ja toisella kyläpelimannitoimintaa. Lisäksi työryhmä on tarkastellut nykyisiä tukimuotoja ja pyrkii toimenpide-ehdotuksillaan kehittämään niitä. Selvitystyönsä osana työryhmä kuuli ulkopuolisia asiantuntijoita. Lisäksi toteutettiin kysely alueellisesta ja valtakunnallisesta kiertuetoiminnasta valtionosuuden piirissä oleville orkestereille ja muille Suomen Sinfonia-orkesterit ry:n jäsenorkestereille.			
Avainsanat Musiikki, säveltaide, orkesterit, aluekehittäminen, taide- ja kulttuuripalveluiden tasa-arvoinen saatavuus			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:34		ISSN	ISBN 952-485-036-2 (nid.) 952-485-037-0 (PDF)
Kokonaissivumäärä 38	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
30.9.2005

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för regionalt musikutbud ordförande Hannu Saha sekreterare Eeva Jeronen		Typ av publikation Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 31.1.2005	Dnr 11/040/2005
Publikation (även den finska titeln) Regionalt musikutbud (Musiikin alueellinen tarjonta)			
Publikationens delar Promemoria			
Sammandrag			
Arbetsgruppens uppgift var för det första att klargöra vilka samarbetsformer olika aktörer inom tonkonstens område, särskilt orkestrar, kan utnyttja i sin regionala verksamhet. För det andra skulle arbetsgruppen fundera över styrkeområden, svagheter och utvecklingsmöjligheter i orkestrarnas regionala och riksomfattande turnéverksamhet. För det tredje skulle arbetsgruppen lägga fram ett förslag om hur stödet för det regionala musikutbudet borde ordnas. Det primära syftet med utvecklingsförslagen för det regionala musikutbudet är, att var och en skall ha möjlighet att regelbundet lyssna på högklassig och professionellt framförd levande musik på skäligt avstånd från sin boendeort. Syftet är också att det skall finnas ett mångsidigt utbud av olika slag av musik runt om i Finland. Tonvikten ligger på en kvantitativ och kvalitativ ökning av musikutbudet i publikhänseende. En naturlig följd är självfallet att antalet arbetstillfällen för yrkesaktörer växer, vilket också förbättrar kvaliteten på musikutbudet. Promemorian tar upp statsandelssystemet för orkestrar (bl.a. möjligheter till allmän utveckling av systemet, rytmorkestrar och understöd som orkestrar beviljas efter prövning), stöd för orkestrar och band som inte omfattas av lagen om finansiering för undervisnings- och kulturverksamhet, turnéstöd för rytmisk musik, byaspelmansverksamhet och musikutbud riktat till barn och unga. Arbetsgruppen riktar i enlighet med sitt uppdrag största delen av sina förslag till undervisningsministeriet och därmed även till centralkommissionen för konst, statens tonkonstkommission och de regionala konstkommissionerna. Det regionala musikutbudet är dock i lika hög grad en fråga för kommunerna och landskapen. Genomförandet av förslagen kräver inte bara ekonomiska satsningar av staten och andra offentliga instanser, utan också en utveckling av samarbetet mellan olika aktörer. Den breda finansieringsbasen ger verksamheten förutsättningar att lyckas, och det långsiktiga samarbetet förbättrar verksamhetens genomslagskraft. Arbetsgruppen har främst koncentrerat sig på att granska existerande strukturer. De föreslagna åtgärderna syftar till att förbättra det regionala musikutbudet genom ett effektivare utnyttjande av dessa strukturer. En ny åtgärd som gäller orkestrarnas statsandelar är förslaget att bevilja tidsbundna årsverken. Arbetsgruppen föreslår även två nya anslag: det ena för att stödja möjligheterna att arrangera evenemang för levande musik och det andra för att stödja byaspelmansverksamhet. Därtill har arbetsgruppen granskat de nuvarande stödformer och vill genom sina åtgärdsförslag utveckla dem. Utredningsarbetet omfattade hörande av utomstående sakkunniga. Arbetet omfattade också en enkät om regional och riksomfattande turnéverksamhet till orkestrar som får statsandel och andra medlemsorkestrar i Suomen Sinfoniaorkesterit ry.			
Nyckelord			
Musik, tonkonst, orkestrar, regionutveckling, jämlik tillgång till konst- och kulturtjänster			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2005:34		ISSN	ISBN 952-485-036-2 (htf.) 952-485-037-0 (PDF)
Sidoantal 38	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

		Description	
Publisher Ministry of Education		Date of publication 30.9.2005	
Authors (if a committee: name, chair, secretary) Committee on regional access to music Chair: Hannu Saha Secretary: Eeva Jeronen		Type of publication Committee report	
		Contacted by Ministry of Education	
		Committee appointed on 31.1.2005	Dno 11/040/2005
Name of publication Report of the committee on regional access to music			
Parts Report			
Abstract The committee was set up to study what forms of cooperation actors in the music field, notably orchestras, can use in their regional activities. The second assignment was to gauge the strengths, weaknesses and development possibilities in the regional and national touring of orchestras. Thirdly the committee was to put forward a proposal for ways to organise the support for the regional supply of music. The ultimate aim of the development proposals is to ensure that everyone has regular opportunities to listen to professional live music of high quality at a reasonable distance from their place of residence. Another aim is a diverse supply of different music genres throughout Finland. The priority is to increase the quantity and quality of music provision for the public. This naturally also results in increased work opportunities for music professionals, which in turn further improves the quality of music provision. The report deals with the statutory state aid granted to orchestras (incl. the overall development of the system; non-classical music orchestras and discretionary aid to orchestras); orchestras and ensembles not entitled to aid under the Financing of Education and Culture Act; support for the tours of orchestras playing non-classical music, especially rock, jazz and ethno orchestras and ensembles; local folk music ensembles; and music targeted at children and young people. The committee directs most of its proposals at the Ministry of Education and thereby to the Arts Council of Finland, the National Council for Music and regional arts councils. However, the regional supply of music is as much a matter for local authorities and provinces. The implementation of the proposals will demand not only financial input from the government and other public authorities, but also better cooperation between different actors. A wide financing base will benefit the activities, and long-standing cooperation will improve the impact of the activities. The Committee has mostly focused on the existing structures. The proposed measures seek to improve the regional supply of music through a more efficient use of these structures. A new measure concerning state aid to orchestras is the proposals for fixed-term person years. The committee also proposes two new appropriations: one for supporting the arrangement of live music events and the other for supporting local folk music activities. In addition, the committee scrutinised the existing forms of financial support and makes proposals for their development. In its work, the committee heard external experts and conducted a survey concerning regional and national music tours among orchestras entitled to statutory state aid and other members of the Finnish Association of Finnish Symphony Orchestras.			
Other information			
Name and number of series Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:34		ISSN	ISBN 952-485-036-2 (pbk) 952-485-037-0 (PDF)
Number of pages 38	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality Public
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 31.1.2005 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin ensinnäkin selvittää, millaisia yhteistyömuotoja säveltaiteen alan toimijat, erityisesti orkesterit, voivat hyödyntää alueellisessa toiminnassaan. Toisena tehtävänä oli pohtia orkestereiden alueellisen ja valtakunnallisen kiertuetoiminnan vahvuuksia, heikkouksia ja kehittämismahdollisuuksia. Kolmanneksi työryhmän tuli tehdä ehdotus siitä, miten musiikin alueellisen tarjonnan tukeminen tulisi järjestää.

Opetusministeriö kutsui työryhmän puheenjohtajaksi taiteen keskustoimikunnan puheenjohtajan Hannu Sahan ja jäseniksi projektipäällikkö Jouko Astorin Verkatehdas-projektista, varapuheenjohtaja Tuulikki Närhinsalon valtion säveltaidetoimikunnasta, intendentti Gun-Maj Peltoniemen Keski-Pohjanmaan Kamariorkesterista, neuvottelevan virkamiehen Risto Ruohosen opetusministeriöstä ja erityisasiantuntija Ditte Winqvistin Suomen Kuntaliitosta. Työryhmän sihteeriksi kutsuttiin kulttuurisihteeriksi Eeva Jeronen opetusministeriöstä.

Työryhmän tuli saada työnsä päätökseen 31.5.2005 mennessä. Työryhmälle myönnettiin 24.5.2005 lisäaikaa 30.9.2005 asti.

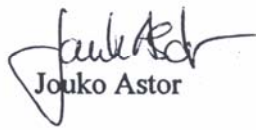
Musiikin alueellinen tarjonta -työryhmä kokoontui 7 kertaa. Työryhmä kuuli ulkopuolisina asiantuntijoina kapellimestari Atso Almilaa, rehtori Janne Murtoa Pop & Jazz Konservatoriosta ja toiminnanjohtaja Kari Vasea Konserttikeskus ry:stä sekä pyysi kirjallisia selvityksiä toiminnanjohtaja Maiju Varilolta Suomen Jazzliitosta koskien jazzmusiikin kiertuetukea sekä projektipäällikkö Mika Virkkalalta Sibelius-Akatemian koulutuskeskuksesta koskien Kyläpelimannit-projektia. Lisäksi työryhmä toteutti maaliskuussa 2005 kyselyn alueellisesta ja valtakunnallisesta kiertuetoiminnasta valtionosuuden piirissä oleville orkestereille ja muille Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n jäsenorkestereille.

Saatuun tehtävänsä suoritetuksi Musiikin alueellinen tarjonta -työryhmä luovuttaa kunnioittaen muistionsa opetusministeriölle.

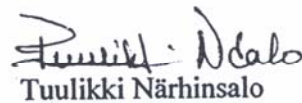
Helsingissä syyskuun 30. päivänä 2005

Hannu Saha

Jouko Astor

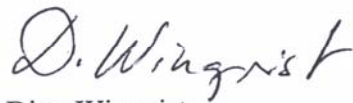
Tuulikki Närhinsalo

Gun-Maj Peltoniemi

Risto Ruohonen

Ditte Winqvist

Eeva Jeronen

Sisältö

1 Johdanto	9
1.1 Tausta, tavoitteet ja aiheen rajaus.....	9
1.2 Nykyiset tukimuodot	12
2 Yhteenveto toimenpide-ehdotuksista.....	17
2.1 Orkestereiden valtionosuusjärjestelmä.....	17
2.2 Muu elävän musiikin tuki.....	19
3 Musiikin alueellisen tarjonnan muodot.....	21
3.1 Orkestereiden valtionosuusjärjestelmä.....	21
3.1.1 Kysely orkestereiden valtakunnallisesta ja alueellisesta toiminnasta	23
3.1.2 Rytmimusiikin orkesterit.....	24
3.1.3 Harkinnanvarainen valtionavustus valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävälle orkestereille.....	26
3.1.4 Muut yhteistyömuodot ja kehittämismahdollisuudet	27
3.2 Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuoliset orkesterit ja yhtyeet	29
3.3 Rytmimusiikin muu alueellinen tarjonta	30
3.3.1 Kiertuetuki.....	31
3.3.2 Kyläpelimannit-projekti	32
3.4 Musiikki lapsille ja nuorille.....	33
4 Kirjallisuus.....	37

1 Johdanto

1.1 Tausta, tavoitteet ja aiheen rajaus

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelmassa kuvataan 2000-luvun yhteiskuntaa sivistys- ja hyvinvointiyhteiskunnaksi, joka korostaa luovuutta, osaamista ja tietoa. Sen arvoja ovat ihmisten keskinäinen yhdenvertaisuus, suvaitsevaisuus ja kansainvälisyys. Kansainvälistymisen rinnalla hallitusohjelman ytimessä ovat alueellisuus ja paikallisuus. Lähtökohtana on ajatus siitä, että alueiden menestys tukee koko kansantalouden kasvua, mikä näin heijastuu myönteisesti koko maahan. Jotta tavoite saavutetaan, tarvitaan alueiden osaamisen, yrittäjyyden ja työllisyyden vahvistamista sekä panostamista kilpailukykyyn. Tätä voidaan toteuttaa esimerkiksi tukemalla alueiden omia vahvuuksia, joita nimenomaan taiteen ja kulttuurin alan osaaminen ovat.

Hallitusohjelman lisäksi taiteen ja kulttuurin alueellista tarjontaa sekä taiteen merkitystä yleensä tarkastelevista viimeaikaisista ohjelmista tärkeimpiä ja myös Musiikin alueellinen tarjonta -työryhmän työhön merkittävimmin vaikuttaneita ovat valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta¹ ja sitä edeltänyt Taide- ja taiteilijapoliittisen toimikunnan TAO:n työ sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelma *Alueiden vahvuudeksi*².

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä taide- ja taiteilijapolitiikasta taidetta ja kulttuuria pidetään mahdollisuutena sekä yksilölle että yhteisölle: Yksilöille taide ja kulttuuri ovat mahdollisuuksia rikastuttaa omaa ja toisten elämää. Yhteisöille ne puolestaan ovat kehittymisen voimavaroja. Yksilö- ja yhteisölähtöistä tarkastelua yhdistää tärkeä periaate taiteesta sivistyksellisenä perusoikeutena. Tämän vuoksi perinteisten taide- ja kulttuurilaitosten ja kulttuuritoiminnan muotojen kehityksen turvaaminen on välttämätöntä tasapainoista aluekehitystä ajatellen.

Opetusministeriössä on valmisteltu ohjelma, jonka avulla periaatepäätöstä ryhdytään toteuttamaan. Toteuttamisohjelman mukaisesti taidelaitosten kehittämistyön tavoitteena on tehostaa palvelujen tavoitettavuutta sekä alueellisesti että myös erilaisille yleisöille, eri ikäluokille ja erityisryhmille. Pyrkimyksenä on lisäksi edistää taidelaitosten sekä niiden ulkopuolisen kentän ja kulttuuritapahtumien vuorovaikutusta ja tavoitteellista yhteistyötä.

---

¹ Valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta 2003.

² *Alueiden vahvuudeksi* 2003.

Kulttuuripolitiikan keskeinen tehtävä on turvata yhteiskunnan kaikkein luovimman ytimen, taiteellisen työskentelyn, edellytykset. Tämä merkitsee niin yksittäisiä taiteilijoita kuin taidelaitoksiakin. Taidelaitosverkoston toiminnan ja sen edellytysten vahvistaminen samoin kuin palveluiden saavutettavuuden parantaminen erilaisille yleisöille ja erityisryhmille ovat kulttuuripolitiikan keskeisiä tavoitteita, aivan kuten taide- ja taiteilijapolitiittisessa periaatepäätöksessä todetaan. Palveluiden saavutettavuus ja tasapainoisen alueellisen kehityksen edellytysten turvaaminen ovat tärkeitä tavoitteita koko hallitusohjelman näkökulmasta.

Kulttuuripolitiikan toimialalla alueellisen kehittämisen uusimmat haasteet liittyvät siihen, miten kulttuuri nähdään aiempaa laajemmin yhteiskunnallisena, alueellisena ja paikallisena voimavarana. Vaikka taide- ja kulttuurialan valtionosuusjärjestelmän avulla tuettava taidelaitosverkosto onkin kohtuulliseen hyvä, on palveluissa myös puutteita ja kehittämisen varaa. Puutteet liittyvät lähinnä alueelliseen etäisyyteen ja taloudellisiin tekijöihin.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelma *Alueiden vahvuudeksi* julkaistiin vuonna 2003. Ohjelmassa hahmotellaan toimintaympäristön yleisiksi muutossuunniksi väestöä keskittävä rakennemuutos ja siihen liittyvä maassamuutto, väestön ikääntyminen ja nuorten ikäluokkien pienentyminen. Uusia suuntia ovat myös kulttuurisen moninaisuuden lisääntyminen, väestöä lisäävä ja monikulttuuristava maahanmuutto sekä globalisaatio.

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa yleisten edellytysten luominen kulttuuripalveluille on valtion ja kuntien tehtävä. Kunnat ja kuntayhtymät tuottavat pääosan peruspalveluista ja ovat siten avainasemassa. Valtio tukee alueellisten ja paikallisten peruspalvelujen tuottamista maksamalla lakisääteisiä valtionosuuksia. Aluekehittämisen toimenpideohjelman mukaan kuntia kannattaa kannustaa alueellisen yhteistyön tehostamiseen. Sen avulla kulttuuripalvelujen tarjontaa ja osallistumismahdollisuuksia voidaan lisätä. Tämä saattaisikin olla yksi mahdollinen kehityssuunta, jonka avulla myös tulevaisuuden rakenne muutoksien tuomiin haasteisiin voitaisiin paremmin vastata.

Tavoitteet

Musiikin alueellista tarjontaa koskevien kehittämissuositusten perimmäisenä tavoitteena on, että jokaisella on mahdollisuus kuunnella säännöllisesti laadukasta ja ammattimaista elävää musiikkia kohtuullisen maantieteellisen etäisyyden päässä asuinpaikastaan. Tavoitteena on myös, että musiikin eri lajeja olisi tarjolla monipuolisesti ympäri Suomea. Tässä työryhmän esityksessä pääpaino on musiikin tarjonnan määrän ja laadun kasvattamisessa yleisön näkökulmasta. Luonnollisesti seurauksena on myös musiikkialan ammattilaisten työtilaisuuksien määrän kasvaminen, mikä osaltaan parantaa musiikkitarjonnan laatua.

Suomalaisen musiikkikulttuurin valtavarintojen lisänä ja rikkautena on erittäin vireä, moninainen ja aktiivinen marginaalimusiikkien kirjo (esim. moderni taidemusiikki, vanha musiikki, rockin alakulttuurit, jazz, kansanmusiikki ja maailmanmusiikki). Niiden elinehdot ovat riippuvaisia myös elävän yleisön löytymisestä. Toisaalta marginaalien parempi valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus ja tarjonnan monipuolistaminen elävöittää koko kulttuuriamme ja lisää kiinnostusta näitä ilmiöitä kohtaan. Tarjonnan aktivoinnilla luodaan myös kysyntää.

Luovuuden edistäminen on yksi taide- ja taiteilijapolitiikan ensisijaisimpia tavoitteita, jonka saavuttamiseksi musiikin alueellisen tarjonnan parantaminen on yksi keino. Musiikin harrastajille ja alan opiskelijoille koulutettujen ammattilaisten tai muutoin laadukkaiden esiintyjien konsertit ovat tärkeä innostuksen ja opin lähde. Laadukkaat konsertit saavat myös uudet ihmiset kiinnostumaan alan harrastamisesta ja opinnoista. Hyvä konsertti antaa virikkeitä myös oman luovuuden ilmaisuun. Lastenmusiikin esittäjistä monet suuntautuvat esittävä konserttoinnin ohessa yleisönsä aktivointiin ja osallistavien menetelmien kehittämiseen. Taiteen (mm. musiikki, tanssi, teatteri) soveltavan käytön lisääntymisen toivoisi laajentavan näkökulmaa myös muiden yleisöjen tarpeisiin, sillä oman luovuuden ilmaise-

minen ja toisten luovuudesta nauttiminen kuuluu jokaiselle. Musiikin alueellinen tarjonta ja sen kehittäminen koskettavat monilta osin teemoja, joita käsitellään parhaillaan opetusministeriössä käynnissä olevassa kansallisessa luovuusstrategiatyössä.

Työryhmä keskittyi enimmäkseen tarkastelemaan jo olemassa olevia rakenteita. Tässä julkaisussa esitetyillä toimenpide-ehdotuksilla pyritään parantamaan musiikin alueellista tarjontaa hyödyntämällä näitä rakenteita entistä tehokkaammin. Uusi orkestereiden valtionosuuksia koskeva toimenpide-ehdotus on määräaikaisten henkilötöyvuosien myöntäminen. Työryhmä esittää myös kahden uuden määrärahan varaamista: toisella tuettaisiin elävän musiikin tilaisuuksien organisoimista ja toisella kyläpelimannitoimintaa. Lisäksi työryhmä on tarkastellut nykyisiä tukimuotoja ja pyrkii toimenpide-ehdotuksillaan kehittämään niitä ja joissakin tapauksissa laajentamaan tiettyjen määrärahojen potentiaalista hakijajoukkoa. Keskeisimmät toimenpide-ehdotukset on koottu lukuun 2.

Työryhmä on suunnannut suurimman osan esityksistään toimeksiantonsa mukaisesti opetusministeriölle ja siten myös taiteen keskustoimikunnalle, valtion säveltaidetoimikunnalle ja alueellisille taidetoimikunnille. Musiikin alueellinen tarjonta on kuitenkin yhtä keskeisesti kuntien ja maakuntien asia. Niillä on kehitystyössä välttämätön tietämys esimerkiksi alueen luovista resursseista, yleisöpohjasta ja paikallisesti hyvinkin erilaisista musiikkia koskevista tarpeista. Maakuntien liittojen panos voisi olla nykyistä voimakkaampi: onhan niiden tärkeänä tehtävänä aluekehitystyö, jota myös musiikin ja muiden taiteiden alueellisen tarjonnan parantaminen osaltaan edustaa. Alueelliset taidetoimikunnat oman alueensa taiteen ja kulttuurin asiantuntijaeliminä ovat tällä saralla maakunnan liittojen luontevia kumppaneita esimerkiksi tiedonvaihdossa. Mainittujen lisäksi sisäasiainministeriön johtama aluekeskushjelma voisi myös olla yksi mahdollisuus musiikin ja muiden taiteenalojen alueellisen tarjonnan parantamiseen ja kulttuurin merkityksen kasvattamiseen.

Musiikin alaa käsittelevä ohjelmatyö on ollut vähäistä. Säveltaide on elinvoimainen, monimuotoinen taiteenala, mutta ministeriötasoisia selvityksiä ja työryhmiä ei ole kovinkaan useita. Kyseisen taiteenalan lajityyppien laajuudesta johtuen kokonaisvaltaisen musiikkipoliittisen ohjelman laatiminen olisi vaativa tehtävä. Hedelmällisempää voisikin olla, jos tulevaisuuden ohjelmatyössä keskityttäisiin musiikin alan rajattuihin kysymyksiin.

Aiheen rajaus

Eri puolilla Suomea sijaitsevat sotilassoittokunnat ovat tärkeitä omien alueittensa musiikkitarjonnan vahvistajia sekä seremonia- ja marssimusiikin että viihde- ja konserttimusiikin osalta. Kolmentoista soittokunnan lisäksi Lahdessa sijaitsee Sotilasmusiikkikoulu, johon kuuluu kurssiosasto ja Puolustusvoimain varusmiessoittokunta. Suurin soittokunta on Kaartin soittokunta Helsingissä. Soittokunnat esiintyvät vuosittain noin 2 000 kertaa puolustusvoimien ja maanpuolustustyötä tekevien sidosryhmien tilaisuuksissa. Alalla palvelee noin 250 ihmistä.³ Tässä muistiossa sotilasmusiikkia ei käsitellä, mutta on muistettava, että sotilassoittokunta saattaa olla joillakin alueilla tärkein ammattimaisen orkesterimusiikin tarjoaja ja että niiden toimintaedellytysten turvaaminen ja toiminnan kehittäminen on välttämätöntä.

Tässä muistiossa ei myöskään käsitellä harrastajakuorojen ja -orkestereiden sekä harrastajamusikoiden ja esimerkiksi musiikkialaa opiskelevien konsertteja, vaikka ne ovatkin usein hyvätasoisia ja määrällisesti merkittävä osa musiikin alueellista tarjontaa. Käsitelyn ulkopuolelle rajataan myös eri kirkko- ja uskontokuntien volyymitään huomattava ja alueellisestikin sangen kattava musiikkitoiminta.⁴

³ Lisää tietoa sotilasmusiikista ja soittokunnista on puolustusvoimien verkkosivuilla osoitteessa <http://www2.mil.fi/sotilasmusiikki>.

⁴ Kirkon tutkimuskeskuksen mukaan vuonna 2004 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon musiikkitalaisuuksiin osallistui noin kaksi miljoonaa kuulijaa. Viimeisimmässä, vuonna 2004 julkais-

Musiikin perusopetus ja musiikkioppilaitosten laaja verkosto, peruskoulun ja lukion musiikinopetus sekä musiikin ammatillinen perus- ja korkea-asteen koulutus ovat merkittävä osa musiikin alueellista tarjontaa, mutta työryhmä päätti rajata monisyiset koulutuskysymykset käsittelemisensä aiheiden ulkopuolelle. Ajantasaista tutkimustietoa aiheesta on kuitenkin olemassa tai tulossa: Taiteen eri alojen, myös musiikin, ammatillista koulutusta tarkastellaan parhaillaan taiteen keskustoimikunnassa vuonna 2002 käynnistyneen tutkimusprojektin yhteydessä⁵. Opetusministeriön ohjelmatoimista tuorein on musiikkialan ammatillisen koulutuksen määrällistä ja laadullista kehittämistä arvioiva työryhmän muistio vuodelta 2002⁶. Kyseinen työryhmä esitti tuolloin, että opetusministeriö tekisi viimeistään vuonna 2006 musiikkialan ammatillisen peruskoulutuksen ja korkea-asteen koulutuksen kokonaisarvioinnin. Ehdotus ei ole toteutunut ainakaan esitetystä aikataulusta, mutta keskustelu alan opiskelijoiden ja aloituspaikkojen määrästä jatkuu.

Musiikin sekä muun taiteen ja kulttuurin alueellinen tarjonta on vaikeutunut pienten kuntien vähentäessä kulttuuritoimesta vastaavien virkoja ja muuttaessa niitä erilaisiksi yhdistelmävirroiksi. Kulttuuritoimesta vastaavilla henkilöillä on merkittävä rooli taide- ja kulttuurialan alueellisina asiantuntijoina ja yhteyden luojina alueellista kulttuuritoimintaa tuottavien tahojen ja kuntalaisten välillä. Tärkeää on, että kunnassa tai alueella on kulttuurialan ammattilainen, joka voi vastata näistä tehtävistä. Hallinnollisena ratkaisuna useamman kunnan yhteinen kulttuuriammattilainen etenkin pienissä ja harvaanasutuissa kunnissa voisi olla toimivampi vaihtoehto kuin monenkirjavat yhdistelmävirkaratkaisut.

Suomalaisessa kulttuuripolitiikassa kulttuurinen tasa-arvo on perinteisesti nähty alueellisenä kysymyksenä. Päähuomio on parin viime vuosikymmenen ajan ollut kattavan alueellisten taidelaitosten verkoston luomisessa ja kulttuuripalvelujen saatavuuden turvaamisessa koko maassa. Tähän työhön kytkeytyy kiinteästi myös nyt käsillä oleva muistio. On kuitenkin muistettava, että taide- ja kulttuurilaitosten määrä ja kulttuuripalvelujen alueellinen kattavuus on vain yksi tasa-arvoulottuvuuden osa. Haasteena on kiinnittää huomiota yhä enemmän myös kulttuuripalvelujen laadulliseen ulottuvuuteen, niiden saavutettavuuteen. Taide- ja kulttuurilaitosten osalta tämä tarkoittaa tilojen ja toimintojen saavutettavuutta erilaisille yleisöille, kuten vammaisille ja muille toimimisesteisille, kieli- ja kulttuurivähemmistöille sekä eri ikäryhmille.

Tässä muistiossa keskitytään pääosin saatavuuden eli tarjonnan määrän problematiikkaan. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuudesta eli laadullisesta ulottuvuudesta on saatavissa lisätietoa esimerkiksi opetusministeriön Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan toimenpideohjelmaehdotuksesta *Taide tarjolle, kulttuuri kaikille*⁷. Konkreettista apua ja tietoa tarjoaa myös Valtion taidemuseon yhteydessä toimiva Kulttuuria kaikille -neuvontapalvelu⁸.

1.2 Nykyiset tukimuodot

Koska taiteen ja kulttuurin mahdollisimman tasapuolinen alueellinen saatavuus on yksi kulttuuripolitiikan tärkeimmistä tavoitteista, ovat sen tukimuodotkin moninaiset. Valtion tuki musiikille koostuu opetusministeriön, valtion säveltaidetoimikunnan ja alueellisten

---

tussa, vuosia 2000–2003 käsittelevässä kirkon nelivuotiskertomuksessa tarkastellaan musiikki- ja kulttuuritoimintaa yhtenä seurakuntien toiminnan osana. Nelivuotiskertomus on luettavissa osoitteessa <http://www.evl.fi/kkh/ktk/nelivuotiskertomuksista.htm>.

⁵ Lisätietoa hankkeesta on taiteen keskustoimikunnan verkkosivuilla <http://www.taiteenkeskustoimikunta.fi> - tutkimusyksikkö - tutkimushankkeet - taiteilijoiden ammatillinen koulutus.

⁶ *Musiikkialan ammatillisen koulutuksen työryhmän muistio 2002*.

⁷ *Taide tarjolle, kulttuuri kaikille 2004*.

⁸ Kulttuuria kaikille -neuvontapalvelun verkkosivut: <http://www.kulttuuriakaikille.fi>.

taidetoimikuntien myöntämistä harkinnanvaraisista avustuksista ja valtionosuuksista. Tässä luvussa kuvaillaan lyhyesti niitä avustusmuotoja, jotka tavalla tai toisella edistävät musiikin alueellista tarjontaa. Musiikin alueellisen tarjonnan parantamisen kannalta tärkeimpiä avustusmuotoja käsitellään yksityiskohtaisemmin luvussa 3.

Valtionavustuksia ja -osuuksia koskeva säädöspohja on seuraavanlainen: Orkestereiden ylläpitäjille myönnettävistä valtionosuuksista säädetään laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (635/1998), asetuksessa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (806/1998) sekä teatteri- ja orkesterilaissa (730/1992). Näiden lakien muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 88/2005) on syksyn 2005 aikana eduskunnan käsiteltävänä. Laissa taiteen edistämisen järjestelyistä (328/1967) ja taiteen edistämisen järjestelystä annetussa asetuksessa (1105/1991) puolestaan säädetään taiteen keskustoimikunnan, valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien tehtävistä. Valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan myönnettäessä valtionavustuksia.⁹

Kunnat ovat valtion lisäksi tärkeimpiä kulttuuritoiminnan ylläpitäjiä ja tukijoita. Niiden ylläpitämät kulttuuripalvelut ja myöntämät avustukset tarjoavat kuntalaisille mahdollisuuden osallistua kulttuuriin ympäri maata. Nykyään kunnallisen kulttuuritoimen roolina on yhä vahvemmin paikallisen kulttuuritoiminnan koordinointi ja verkostojen rakentaminen. Kuntien kulttuurisektoriin kuuluvat kirjastot ja yleinen kulttuuritoimi sekä myös museot, teatterit, orkesterit ja taideoppilaitokset paikkakunnasta riippuen. Kunnan yleisen kulttuuritoiminnan järjestämisestä on säädetty laissa kuntien kulttuuritoiminnasta (728/1992), mutta kunta vastaa toteutustavasta ja toteutuksen laajuudesta.¹⁰

Kulttuurin paikallistason tukijoista voidaan lisäksi mainita maakunnan liitot. Jotkut liitot tukevat kulttuurin eri alojen, esimerkiksi musiikin, kehittämishankkeita mm. rakennerahastorahoilla.

Tekijänoikeusjärjestö Gramexin yhteydessä toimiva ESEK eli Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus ja itsenäinen Luovan Säveltaiteen Edistämissäätiö (LUSES) ovat ehkä keskeisimmät musiikin eri lajityyppejä ja toimintamalleja tukevat organisaatiot. ESEK myöntää avustuksia äänitetuotantoon ja siihen liittyvään markkinointiin tai vientiin, esiintymistilaisuuksiin (mm. yksittäisiin konsertteihin, konserttisarjoihin, kotimaisiin ja ulkomaisiin kiertueisiin ja konserttimatkoihin sekä erilaisiin musiikkitapahtumiin), audiovisuaaliseen musiikkituotantoon ja alan koulutustoimintaan. Lisäksi opetusministeriö on delegoinut ESEKille myönnettäväksi valtionavustukset kuorojen ulkomaisten matkojen tukemiseen. Näistä etenkin esiintymistilaisuuksiin myönnettävän tuen avulla edistetään musiikin alueellista tarjontaa Suomessa. ESEK on keskittynyt tukemaan ammatillista musiikin tekemistä. Vuonna 2004 ESEKin tekemien tukipäätösten yhteissumma oli noin 1,6 miljoonaa euroa.

LUSES puolestaan myöntää tukea äänitetuotantoon, äänitteiden markkinointiin, nuottien julkaisuun, konserttien järjestämiseen, markkinointiin ja vientiin, koulutustilaisuuksiin, musiikkikulttuurin tutkimukseen, kevyen musiikin alan työskentelyyn ja partituurimusiikin tilaussävellyksiin sekä matka-avustuksia. LUSESin tavoitteena on tukea ammatillista luovaa työtä. Vuoden 2004 aikana LUSES myönsi avustuksia kevyelle musiikille yhteensä noin 191 000 euroa ja vakavalle musiikille noin 201 000 euroa.

Mainittujen lisäksi musiikkia tukevat erilaiset yksityiset säätiöt ja rahastot.¹¹ Näiden merkitys taiteen tukijoina on kasvanut vuosien mittaan huomattavasti. Suurin yksityisistä taiteen tukijoista on Suomen Kulttuurirahasto maakuntarahastoineen. Suomenruotsalaisen kulttuurin tukijoista merkittävin on Svenska kulturfonden.

⁹ Kaikki mainitut säädöstekstit ovat luettavissa Valtion säädöstietopankissa osoitteessa <http://www.finlex.fi>.

¹⁰ Lisätietoa kuntien kulttuuritoiminnasta Suomen Kuntaliiton verkkosivuilla osoitteessa http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;351;9262.

¹¹ Säätiöitä ja tukea käsittelevää tuoretta tutkimustietoa esim. Manninen 2005 ja Mäkinen 2005.

Opetusministeriön myöntämät avustukset

Musiikin alalla opetusministeriön keskeisimmät säveltaiteen tukimuodot ovat orkestereiden valtionosuudet ja harkinnanvaraiset avustukset¹² sekä toiminta-avustukset säveltaiteen alan yhdistyksille. Lisäksi opetusministeriö tukee Suomen Kansallisoopperan toimintaa ja myöntää avustuksia yksittäisille hankkeille. Valtakunnallisille kulttuuritapahtumille myönnetyt avustukset suuntautuvat myös valtaosin erilaisille musiikkitapahtumille. Lisäksi opetusministeriö tukee lastenkulttuurikeskusten verkoston, Taikalampun, toimintaa: Jyväskylässä, Jyväskylän maalaiskunnassa ja Muuramessa toimivan Kulttuuriaittakeskuksen toiminnan erityisenä painopistealueena on mm. säveltaiteen kehittäminen.

Opetusministeriö jakaa avustuksia säveltaiteen edistämiseen Veikkauksen ja raharpajaisten voittovaroista taiteen tukemiseen. Säveltaiteen edistämisen määräraha oli vuonna 2005 kokonaisuudessaan 2 473 000 euroa, ja siitä osa (1 261 000 €) oli opetusministeriön päätettäviä ja osa (1 212 000 €) valtion säveltaidetoimikunnan päätettäviä. Opetusministeriön päätettävissä olevat avustukset suunnataan säveltaiteen harrastustoimintaan, säveltaidejärjestöille, musiikki-instituuteille sekä jazzmusiikin edistämiseen ja Suomen Jazzliitolle. Valtion säveltaidetoimikunta antaa avustuksien jakamisesta lausunnon. Avustuksen saamisen perusteina ovat mm. yhdistyksen toiminnan laatu, laajuus ja aktiivisuus sekä vakiintuneisuus.

Ministeriön avustukset säveltaiteen alan järjestöille ovat keino edistää musiikin alueellista tarjontaa siinä mielessä, että yhtenä avustuksen myöntökriteerinä on toiminnan valtakunnallisuus. Järjestöt luovat edellytyksiä musiikin alan ammattimaiselle ja harrastustoiminnalle, seuraavat poliittista päätöksentekoa ja osallistuvat yhteiskunnalliseen, musiikkialaa koskevaan keskusteluun. Joillakin järjestöillä, kuten Suomen Laulajain ja Soittajain Liitto ry:llä (SULASOL), on aluehallintojärjestelmä, ja joidenkin, esimerkiksi Suomen Jazzliitto ry:n ja Suomen Kansanmusiikkiliitto ry:n, jäsenistö koostuu eri puolilla maata toimivista pienemmistä jäsenyhdistyksistä. Lisäksi viidestä toiminta-avustusta saavasta musiikki-instituuttista neljä sijaitsee pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

Veikkaustvoittovaroista on vuonna 2005 tuettu valtakunnallisia kulttuuritapahtumia 3 573 000 eurolla. Suurin osa näistä tapahtumista on musiikkitapahtumia. Avustuksien saajien joukossa on myös yleisfestivaaleja sekä baletti- ja muita tanssitapahtumia, joissa musiikki on usein tärkeässä asemassa. Kulttuuritapahtumia järjestetään ympäri Suomea ja myös myönnetyt avustukset kohdistuvat koko maahan.

Taiteen keskustoimikunnan ja valtion säveltaidetoimikunnan myöntämät avustukset

Valtion säveltaidetoimikunta on yksi yhdeksästä valtion taidetoimikunnasta, joiden kolmi-vuotiskausittain vaihtuvat jäsenet valtioneuvosto nimittää taiteen eri alojen keskeisten järjestöjen ja laitosten esittämistä henkilöistä. Toimikuntien jäsenet ovat luottamushenkilöitä. Toimikunnat ovat asiantuntijaelimiä, jotka tekevät itsenäisiä päätöksiä.

Säveltaiteen edistämiseen suunnatusta määrärahasta ovat säveltaidetoimikunnan päättävänä avustukset opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuolella oleville orkestereille ja yhtyeille sekä niiden aluetoimintaan, alueoopperoille, konserttitoiminnan edistämiseen, musiikkikilpailuihin, sävellystilauksiin sekä musiikkileireihin ja mestarikursseihin. Vuonna 2005 avustuksia jaettiin seuraavasti:

- konserttitoiminnan edistämiseen 206 000 €
- sävellystilauksiin 65 000 €
- 11 alueoopperalle 327 500 €

¹² Orkestereiden valtionosuuksia ja harkinnanvaraisia avustuksia käsitellään luvussa 3.1.

- opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuolisten orkestereiden ja yhtyeiden toimintaan 224 000 €¹³
- musiikkikilpailujen järjestämiseen 50 000 €
- musiikkileirien ja mestarikurssien järjestämiseen 340 000 €

Mainittujen lisäksi valtion säveltaidetoimikunta myöntää taiteilijoiden kohde- ja työskentelyapurahoja. Vuonna 2005 toimikunta jakoi säveltaiteen kohdeapurahoina 89 000 € ja vuonna 2005 alkavia eri pituisia taiteilija-apurahoja 47 taiteilijalle säveltaiteen alalla.

Alueellisesta näkökulmasta tarkasteltuna kaikilla säveltaidetoimikunnan myöntämillä avustustyypeillä on mahdollista kehittää ja monipuolistaa musiikin alueellista tarjontaa. tässä mielessä tärkeitä avustusmuotoja ovat etenkin avustukset konserttitoiminnan edistämiseen – josta myönnetään mm. toiminta-avustus Konserttikeskus ry:lle¹⁴ –, avustukset alueoopperoille sekä avustukset opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuolisten orkestereiden ja yhtyeiden toimintaan.

Säveltaiteen kirjastoapurahoista päättää taiteen keskustoimikunnan asettama jaosto. Vuonna 2005 säveltaiteen kirjastoapurahoina ja -avustuksina myönnettiin yhteensä 120 000 €

Taiteen keskustoimikunnan lastenkulttuurijaosto jakaa lastenkulttuurin kohdeapurahoja ja lastenkulttuurin erityisavustuksia. Lastenkulttuurin edistämisen kokonaismääräraha vuonna 2005 on 510 000 euroa, ja tästä lastenkulttuurin kohdeapurahoina ja erityisavustuksina jaettiin 400 000 €. Säveltaiteen osuus lastenkulttuurille suunnatusta tuesta oli tänä vuonna noin 15–16 prosenttia. Alueellisesti tuki jakautuu ympäri maata.

Alueellisten taidetoimikuntien tukimuodot

Alueelliset taidetoimikunnat edustavat opetusministeriön alaista valtion taidehallintoa, ja niitä on yhteensä kolme kymmentä. Ne kohdentavat taiteenedistämismäärärahat, joita vuodelle 2005 oli yhteensä 4 921 000 euroa, itsenäistä päätösvaltaa käyttäen taiteilija-apurahoihin, yhteisöjen valtionavustuksiin, läänintaiteilijoiden palkkaamiseen sekä omiin ja yhteistyössä toteutettuihin taiteenedistämishankkeisiin. Niillä on mahdollisuus jakaa alueidensa taiteilijakunnalle sekä kohdeapurahoja että eri pituisia, myös useampivuotisia, työskentelyapurahoja. Alueellisten taidetoimikuntien myöntämät avustukset ovat valtionavustuksia.

Valtiolle alueellinen taidetoimikuntajärjestelmä on merkittävä väline alueelliseen taiteen edistämiseen, sillä taidetoimikuntien asiantuntemus on vahva: toimikunnat koostuvat eri taiteenalojen asiantuntijoista, jotka tuntevat lisäksi alueen erityispiirteet. Alueellisten taidetoimikuntien rooliin kuuluu taiteen edistäminen, erilaisten verkostojen luominen ja ylläpitäminen sekä resurssien etsiminen.

Alueellisten taidetoimikuntien palkkaamat läänintaiteilijat ovat tärkeitä oman alansa asiantuntijoita. Läänintaiteilijajärjestelmä aloitettiin kokeiluna 1970-luvulla pyrkimyksenä mm. vähentää alueellista eriarvoisuutta, saada alueellisen taidehallinnon palvelukseen pätevää taiteellisen koulutuksen saanutta työvoimaa sekä täydentää valtion taiteilija-apurahajärjestelmää. Säveltaiteen alan läänintaiteilijoiden määrä on pysynyt suunnilleen samana 1970-luvulta lähtien, ja koko järjestelmän olemassaolon aikana noin 12 % läänintaiteilijavuosista on ollut säveltaiteella¹⁵. Viime vuosina yleistyneet tuottajaläänintaiteilijat ovat keskittyneet työssään useiden eri taiteenaloja koskettavien aktiviteettien luomiseen. Läänintaiteilijoita saa olla koko maassa enintään 49. Käytännössä määrä ei kuitenkaan ole näin suuri, sillä jotkut toimikunnat kohdistavat taiteenedistämismääränsä muuhun kuin läänintaiteilijoiden enimmäismäärän palkkaamiseen. Toimikunnan käyttävät noin kolmasosan taiteenedistämismääränsä läänintaiteilijoiden palkkaukseen. Ope-

¹³ Avustuksia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuolisten orkestereiden ja yhtyeiden toimintaan käsitellään luvussa 3.2.

¹⁴ Lapsille ja nuorille suunnatun musiikin tukemista käsitellään luvussa 3.4.

¹⁵ Jämsén 2004.

tusministeriö päättää vuosittain kunkin alueellisen taidetoimikunnan osuuden tulosneuvottelujen jälkeen.

Parhailtaan opetusministeriössä on meneillään taidetoimikuntalaitoksen kehittämistyö, jonka perustana on vuonna 2004 julkaistu Suomen taidetoimikuntalaitoksen kansainvälinen arviointiraportti¹⁶. Kehittämistyötä pohtivat työryhmät jättivät alueellisten taidetoimikuntien hallinnollista asemaa ja valtion taidetoimikuntia koskevat esityksensä opetusministeriölle syksyllä 2005.

Musiikin alueellisen tarjonnan lisäämiseksi keskeistä on, että läänintaiteilijoiden, säveltaiteen alan ja muidenkin, työskentelyolosuhteita parannetaan ja heidän käytössään olevaa projektirahaa kasvatetaan. Opetusministeriön ja alueellisten taidetoimikuntien välillä käytävissä tulosneuvotteluissa on mahdollista nostaa esiin vaihtelevia painopistealueita. Musiikin alueellisen tarjonnan edistäminen voisi olla jonakin tulossopimuskautena tällainen painopistealue.

---

¹⁶ *An International Evaluation of the Finnish System of Arts Councils 2004.*

2 Yhteenveto toimenpide-ehdotuksista

Tässä esitetyillä toimenpide-ehdotuksilla tähdätään musiikin alueellisen ja valtakunnallisen saatavuuden parantamiseen, tarjonnan kasvattamiseen ja sen laadun parantamiseen. Ehdotusten toteuttaminen vaatii paitsi valtiolta ja muilta julkisilta tahoilta taloudellisia panostuksia, myös yhteistyön kehittämistä eri toimijoiden välillä. Rahoituspohjan laajuus on eduksi toiminnan onnistumiselle, ja yhteistyön pitkäkestoisuus parantaa toiminnan vaikuttavuutta. Opetusministeriöllä on mahdollisuus rohkaista toimijoita kehittämään näitä osatekijöitä esimerkiksi harkinnanvaraisia valtionavustuksia myöntäessään. Esitetyt toimenpide-ehdotukset koskevat lähinnä vuosia 2007–2011, mutta alla mainittujen aloitteiden toteuttamiseen on ryhdyttävä mahdollisuuksien mukaan jo vuoden 2006 aikana.

2.1 Orkestereiden valtionosuusjärjestelmä

Valtionosuusjärjestelmän yleinen kehittäminen

- Henkilötyövuoden yksikköhinta korjataan hallituksen esityksen mukaisesti (HE 88/2005)¹⁷ toteutunutta kustannuskehitystä vastaavaksi.
- Henkilötyövuosimäärää kasvatetaan alkuvaiheessa vähintään 10 prosentilla vuodessa henkilötyövuosien vajeesta. Vuonna 2005 henkilötyövuosia myönnettiin yhteensä 1 027.

---

¹⁷ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuntien valtionosuuslain, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä eräiden muiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 88/2005) on luetavissa eduskunnan verkkosivuilla osoitteessa <http://www.eduskunta.fi> - Asiat ja asiakirjat - asiakirja-arkisto.

- Opetusministeriö ottaa yhtenä kriteerinä huomioon orkestereiden alueellisen ja valtakunnallisen toiminnan tehdessään päätöksiä valtionosuuden henkilötyövuosien jakamisesta.

Toimijakentän muutokset

- Orkesterit kehittävät aluetoimintaansa myös kamarimusiikki- ja pienryhmätoiminnan avulla.
- Orkestereiden ylläpitäjät kehittävät kuntien välistä pitkäaikaista orkesteriyhteistyötä, jonka muotona voi olla esimerkiksi yhteisen orkesterin tukeminen tai ylläpitäminen.

Määräaikaiset valtionosuudet

- Opetusministeriö laajentaa valtionosuusjärjestelmää myöntämällä aluksi kokeiluna määräaikaisia, esimerkiksi viisivuotisia, henkilötyövuosia. Määräaikaiset henkilötyövuodet suunnataan orkesteriverkostoa täydentäen erityisesti rytmimusiikkia¹⁸ ja marginaalisia musiikin lajeja edustaville orkestereille, joiden toiminnan painopisteenä on alueellinen tai valtakunnallinen konsertointi.

Määräaikaisia henkilötyövuosia tulee olla enintään 10 % henkilötyövuosien kokonaismäärästä vuoteen 2011 mennessä, ja niiden myöntäminen edellyttää jokavuotisen vajetta korjaavan henkilötyövuosimäärän kasvun (10 % vajeesta, noin 8 htv) lisäksi yhteensä noin 100 henkilötyövuoden kasvua kokonaismäärään. Lisäystä ei leikata muiden orkestereiden henkilötyövuosimäärästä. Määräaikaisten henkilötyövuosien määrää kasvatetaan asteittain alla olevan taulukon mukaisesti.

Taloudelliset vaikutukset (suuntaa-antavat):

vuosi	2005	2007	2008*	2009	2010	2011
htv-lisäys		8+40	8+20	8+20	8+20	8
lisäys €		570 000				
yht. €	11 901 000	12 566 000				

* Mahdollinen lakimuutos alkaa vaikuttaa asteittain yksikköhintoihin vuodesta 2008 lähtien.

Teatteri- ja orkesterilain 6 a §:n mukainen harkinnanvarainen avustus

- Kasvatetaan valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävälle orkestereille sekä orkestereiden alueellista ja valtakunnallista toimintaa koskeviin kehittämishankkeisiin (HE 88/2005) suunnattujen harkinnanvaraisten avustusten määrärahaa kumulatiivisesti joka vuosi 100 000 eurolla alla olevan taulukon mukaisesti siten, että vuonna 2011 avustuksia myönnetään yhteensä 593 000 euroa. Vuonna 2005 harkinnanvaraista avustusta myönnettiin yhteensä 93 000 euroa.

Taloudelliset vaikutukset:

vuosi	2007	2008	2009	2010	2011
lisäys €	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
yht. €	193 000	293 000	393 000	493 000	593 000

¹⁸ Rytmimusiikin määritelmä, ks. *Rytmimusiikki 2010 -visio* 2005, 5.

2.2 Muu elävän musiikin tuki

a) Musiikin sisältötuotanto

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuoliset orkesterit ja yhtyeet

- Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuolisille orkestereille ja yhtyeille suunnatun määrärahan myöntökriteerinä pidetään, että avustuksen saajan tulee olla säännöllistä toimintaa harjoittava oman lajityyppinsä korkeatasoinen edustaja. Avustusta myönnetään erityisesti orkesterin tai yhtyeen alueellisen ja valtakunnallisen konserttitoiminnan laajentamiseen.
- Kasvatetaan rahoituslain ulkopuolisille orkestereille ja yhtyeille suunnattua määrärahaa kumulatiivisesti joka vuosi 100 000 eurolla alla olevan taulukon mukaisesti siten, että vuonna 2011 avustuksia myönnetään yhteensä 724 000 euroa. Vuonna 2005 avustuksia myönnettiin yhteensä 224 000 euroa.
- Valtion säveltaidetoimikunta seuraa tuen kasvun alueellista vaikuttavuutta.

Taloudelliset vaikutukset:

vuosi	2007	2008	2009	2010	2011
lisäys €	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
yht. €	324 000	424 000	524 000	624 000	724 000

Kyläpelimannitoiminta

- Taataan jatko kyläpelimannahankkeille kuntien, seutukuntien, maakuntien liittojen ja valtion yhteistyöllä. Hankkeiden kokonaisrahoituksen osana olevat valtionavustukset kanavoidaan alueellisen taiteen edistämisyjärjestelmän kautta uutena erillis-määrärahana alla olevan taulukon mukaisesti asteittain siten, että vuodesta 2009 eteenpäin tarkoitukseen on käytettävissä 200 000 euroa.

Taloudelliset vaikutukset:

vuosi	2007	2008	2009
lisäys €	50 000	50 000	100 000
yht. €	50 000	100 000	200 000

b) Musiikin levitys

Musiikin alueellinen tarjonta lapsille ja nuorille

- Kasvatetaan konserttitoiminnan edistämiseen suunnattua määrärahaa kumulatiivisesti joka vuosi 100 000 eurolla alla olevan taulukon mukaisesti siten, että vuonna 2011 avustuksia myönnetään yhteensä 689 000 euroa. Avustukset myönnetään lasten- ja nuorten konsertteja järjestäville valtakunnallisesti toimiville järjestöille. Tuen saamisen kriteerinä on toiminnan huomattava volyyymi ja pitkäjänteisyys. Vuonna 2005 avustuksia myönnettiin yhteensä 189 000 euroa.
- Orkesterit ja konsertteja organisoivat järjestöt, esimerkiksi Konserttikeskus ry, pohtivat yhteistyön muotoja.

Taloudelliset vaikutukset:

vuosi	2007	2008	2009	2010	2011
lisäys €	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
yht. €	289 000	389 000	489 000	589 000	689 000

Elävän musiikin kiertuetuki

- Opetusministeriö varaa alueellisten taidetoimikuntien käyttöön uuden erillismäärärahan, josta toimikunnat myöntävät edelleen avustuksia yhteisöille (esimerkiksi elävän musiikin yhdistyksille ja muille voittoja tavoittelemattomille, yleishyödyllisille yhteisöille) elävän musiikin tilaisuuksien organisoimista ja tuottamista varten. Avustuksia jakaessa erityisenä painopisteenä on alueellinen tasapainoisuus. Avustuksia myönnetään kokeiluna vuosina 2007–2011.
- Opetusministeriö laajentaa jazzmusiikin tukimallin muillekin musiikin lajityypeille siten, että avustusta myönnetään kattojärjestöille, jotka organisoivat kiertuetoiminnan yhteistyössä maakunta- ja paikallisyhdistyksien kanssa. Samassa yhteydessä ministeriö reagoi Suomen Jazzliiton myöntämän kiertuetuen kasvutarpeisiin.
- Elävän musiikin kiertuetuen kokonaisuutta (sisältäen jazzmusiikin edistämiseen ja Suomen Jazzliitto ry:lle suunnatun määrärahan) kasvatetaan kumulatiivisesti joka vuosi 200 000 eurolla alla olevan taulukon mukaisesti siten, että vuonna 2011 avustuksia myönnetään yhteensä 1 230 000 euroa. Vuonna 2005 jazzmusiikin edistämiseen myönnettiin 230 000 euroa.

Taloudelliset vaikutukset:

vuosi	2007	2008	2009	2010	2011
lisäys €	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000
yht. €	430 000	630 000	830 000	1 030 000	1 230 000

Muiden julkisten tahojen toimenpiteet

- **Kunnat** kehittävät alueellista konserttitoimintaa kulttuurivirkamiestensä avulla. Jos kunnalla ei ole omaa kulttuurialan ammattilaista, tulee kuntien kehittää kulttuuritoimintaansa muodostamalla usean kunnan yhteisiä virkoja tai toimia. Usean kunnan yhteinen kulttuurialan virka on suositeltavampi toiminnan muoto kuin yhden kunnan yhdistelmävirka.
- **Maakuntien liitot** kantavat oman vastuunsa kulttuurin aluekehittämisestä ja tukevat musiikin alueellista tarjontaa osana aluekehitystyötään.
- **Kulttuuri- ja kongressitalot** sekä muut vastaavat tahot kasvattavat omaa ohjelmatarjontaansa.

3 Musiikin alueellisen tarjonnan muodot

3.1 Orkestereiden valtionosuusjärjestelmä

Orkestereiden, teattereiden ja museoiden valtionosuusjärjestelmä on valtion keskeisin alueellisen ammattitaiteen tukimuoto. Teatteri- ja orkesterilain (730/1992) 1 §:n mukaan teattereille ja orkestereille myönnetään valtionosuutta käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa ja ensiksi mainitussa laissa säädetään. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) 5 §:n 6 kohdan mukaan rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti.

Rahoitus määräytyy laitokselle vahvistetun laskennallisen henkilötyövuosien määrän ja laskennallista henkilötyövuotta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Opetusministeriö päättää henkilötyövuosimäärän jakautumisesta valtion talousarvion rajoissa. Orkestereiden ja museoiden henkilötyövuoden laskennallinen yksikköhinta tarkistetaan vuosittain indeksikorotuksella. Valtionosuus on orkestereilla 37 % yksikköhinnasta. Henkilötyövuoden yksikköhinta on jäänyt jälkeen todellisesta kustannuskehityksestä.

Valtionosuuden piirissä on 26 orkesteria vuonna 2005. Valtionosuuden piirissä olevat orkesterit ovat jakautuneet Suomessa maantieteellisesti siten, että jokaisessa läänissä on vähintään yksi orkesteri: Lapin läänissä orkestereita on kaksi, Oulun läänissä yksi, Länsi-Suomen läänissä yhdeksän, Itä-Suomen läänissä neljä ja Etelä-Suomen läänissä kymmenen. Valtionosuuden piirissä olevien orkestereiden lisäksi Suomessa toimii myös muita merkittäviä orkestereita. Näitä ovat Radion sinfoniaorkesteri ja Kansallisoopperan orkesteri Helsingissä sekä sotilassoittokunnat ympäri maata.

Valtionosuusjärjestelmän käynnistyessä vuonna 1993 jaettavia henkilötyövuosia oli 1 007 ja orkestereiden toteutuneita henkilötyövuosia oli 1 030. Vielä vuonna 2003 jaettavissa oleva henkilötyövuosimäärä pysyi yhä samana, mutta toteutuneiden henkilötyövuosien määrä oli kasvanut jo 1 050:een. Seuraavina vuosina eduskunta myönsi valtionosuuksiin lisähenkilötyövuosia siten, että orkestereille myönnetty henkilötyövuosimäärä on 1 027 vuonna 2005. Vaje toteutuneen ja myönnetyn henkilötyövuosimäärän välillä on 69. Valtionosuuden lisäksi opetusministeriö myöntää valtionosuuden piirissä oleville, valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävälle orkestereiden ylläpitäjille valtionavustuksia.

Opetusministeriön *Alueiden vahvuudeksi* -toimenpideohjelmassa säveltaidetta tarkastellaan lähinnä orkesterilaitoksen kautta. Teattereita ja orkestereita koskevat kehitystarpeet kiteytyvät henkilötyövuosien lukumäärän ja yksikköhinnan korottamiseksi todellisuutta vastaavalle tasolle. Keskeinen kehittämistarve on myös harkinnanvaraisen avustuksen suuruuden kasvattaminen, jotta alueellisia eroavaisuuksia voisi tasata ja kiertuetoimintaa kehittää.¹⁹

Kaikki valtionosuusjärjestelmän vahvuudet ja heikkoudet vaikuttavat suoraan orkesterimusiikin alueelliseen tarjontaan. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että valtionosuusjärjestelmän perustana olevien henkilötyövuosien yksikköhinnan ja henkilötyövuosimäärien kohennuksista ja ajantasaisuudesta huolehditaan.

Keväällä 2005 valmistuneessa hallituksen esityksessä²⁰ eduskunnalle laeiksi mm. opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan, että teattereiden, museoiden ja orkestereiden valtionosuuden perusteena olevat yksikköhinnat lasketaan kunkin laitosten käyttökustannusten pohjalta joka neljäs vuosi. Lain ehdotetaan tulevan voimaan vuoden 2006 alussa, mutta tarkistusmenettelyn uudistamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin ensimmäisen kerran päätettäessä valtionosuuden perusteista vuodelle 2008. Eduskunta päättää asiasta syksyllä 2005.

Lakimuutoksella pyritään siihen, että valtio omalta osaltaan parantaa orkestereiden ja muiden kulttuurilaitosten taloudellista tilannetta. Lakimuutoksen toteutuessa on tarpeen seurata tilanteen kehittymistä. Opetusministeriö pyrkii lisäksi toteuttamaan valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittisen ohjelman periaatepäätöstä kasvattamalla edelleen taide- ja kulttuurilaitosten henkilötyövuosimäärää vuosittain 10 prosentilla vajeesta.

Vajaus henkilötyövuosimäärässä on aiheuttanut sen, että uusien orkestereiden on ollut varsin vaikeaa päästä valtionosuuden piiriin. Tällöin orkestereiden lajityyppien kirjoa ei ole voitu kasvattaa, vaikka se olisikin yksi keino monipuolistaa musiikkitarjontaa, täydentää nykyistä kulttuurilaitosten verkostoa ja laajentaa tarjonnan alueellisesta kattavuutta. Valtionosuusjärjestelmää ei tule nähdä staattisena, vaan siihen täytyy sisältää mahdollisuus muutokseen: orkestereita täytyy voida perustaa, lopettaa, yhdistää ja erottaa, ja uusia orkestereita tulee voida hyväksyä valtionosuuskelpoisiksi resurssien salliessa. Huomioitava on, että valtionosuuden piiriin hyväksyttävien orkestereiden tulee olla taloudellisesti toimintakykyisiä, sillä se mahdollistaa myös niiden alueellisen tai valtakunnallisen toiminnan. Valtionosuusjärjestelmän joustavuutta ja harkinnanvaraisia elementtejä tulee kehittää edelleen siten, että orkestereiden alueellista tai valtakunnallista työtä voitaisiin palkita nykyistä enemmän.

Valtionosuuden piirissä olevat orkesterit sijaitsevat melko tasaisesti ympäri Suomea, ja ne useimmiten konsertoivat kotipaikkakuntansa lisäksi lähiseuduillaan ja osa myös valtakunnallisesti. Orkestereiden alueellista toimintaa on mahdollista tarkastella sen maantieteellisen ulottuvuuden perusteella esimerkiksi (a) lähialueyhteistyönä ja (b) laajempaan, esimerkiksi maakunnan tai jopa (c) läänin tasolle ulottuvana konsertti- ja kiertuetoimintana. Valtakunnalliseen toimintaan voitaisiin näin lukea sellainen toiminta, joka ulottuu maantieteellisesti oman läänin ulkopuolelle. Tässä muistiossa alueellista toimintaa ei arvoteta orkesterin tekemien matkakilometrien määrän perusteella, vaikka toki pitkät välimatkat ja yöpymiset merkitsevät orkestereille huomattavampia kustannuksia kuin vaikkapa konserttiyleisön kuljettaminen naapurikunnasta orkesterin omaan saliin.

Suomen Sinfoniaorkesterit ry tilastoi vuosittaisissa toimintakertomuksissaan muun muassa jäsenorkestereidensa²¹ konserttien kokonaiskävijämääriä ja konserttipaikkakuntia. Näiden tilastojen avulla ei kuitenkaan ole tyhjentyvästi selvitetävissä, miten maantieteelli-

¹⁹ *Alueiden vahvuudeksi* 2003, 26–28.

²⁰ HE 88/2005, luettavissa eduskunnan verkkosivuilla osoitteessa <http://www.eduskunta.fi> -Asiat ja asiakirjat - asiakirja-arkisto.

²¹ Vuonna 2005 yhdistyksen jäsenorkestereihin kuuluu muutama orkesteri, joka ei ole valtionosuuden piirissä, ja toisaalta jäsenorkestereihin ei kuulu kahta valtionosuuden piirissä olevaa orkesteria. Lisätietoa Suomen Sinfoniaorkesterit ry:stä yhdistyksen verkkosivuilla osoitteessa <http://www.sinfoniaorkesterit.fi>.

sesti laajan kuulijakunnan orkesterit todellisuudessa tavoittavat. Konserteissa kävijöiden kotipaikkakuntaa voitaisiin seurata ainoastaan kävijäkyselyillä, jotka ovat melko työläitä toteuttaa. Olisi kuitenkin tarpeen, että toteutuessaan tässä muistiossa esitettyjen toimenpide-ehdotuksien vaikuttavuutta seurataan ja tuloksia arvioidaan kriittisesti.

Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n vuotta 2004 koskeva tilasto kertoo, että sen jäsenorkesterit ovat esiintyneet kotimaassa kotipaikkakuntansa ulkopuolella yhteensä 263 kertaa. Edelliseen vuoteen verrattuna esiintymismäärä on laskenut noin kymmenellä. Orkestereiden kaikista esiintymisistä (vuonna 2004 yhteensä 1 075 esiintymistä) tämä on lähes neljännes. Orkestereiden ulkomaiset esiintymiset tilastoidaan erikseen. Jotta orkestereiden toiminnan alueellista laajuutta voitaisiin tilastoida tarkemmin, olisi tarpeen, että Suomen Sinfoniaorkesterit ry täsmentäisi orkestereiden ulkopaikkakunnilla tekemien esiintymisten tilastointia lisäkysymyksillä. Kysymyksien avulla voitaisiin selvittää, ovatko orkesterit tehneet esiintymisensä kotipaikkakuntansa välittömällä lähialueella, kotimaakunnan alueella vai kauempana.

Toimenpide-ehdotukset:

- Henkilötyövuoden yksikköhinta korjataan hallituksen esityksen mukaisesti (HE 88/2005)²² toteutunutta kustannuskehitystä vastaavaksi.
- Henkilötyövuosimäärää kasvatetaan alkuvaiheessa vähintään 10 prosentilla vuodessa henkilötyövuosien vajeesta. Vuonna 2005 henkilötyövuosia myönnettiin yhteensä 1 027.
- Opetusministeriö ottaa yhtenä kriteerinä huomioon orkestereiden alueellisen ja valtakunnallisen toiminnan tehdessään päätöksiä valtionosuuden henkilötyövuosien jakamisesta.

3.1.1 Kysely orkestereiden valtakunnallisesta ja alueellisesta toiminnasta

Musiikin alueellinen tarjonta -työryhmä teki maaliskuun 2005 aikana valtionosuuden piirissä oleville ja muille Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n jäsenorkestereille kyselyn niiden alueellisesta tai valtakunnallisesta toiminnasta sekä siihen liittyvistä kehittämistarpeista. Kyselyn tuloksia esiteltiin valtakunnallisilla orkesteripäivillä Lahdessa 20.3.2005, jolloin läsnä olleilla orkestereiden edustajilla oli mahdollisuus kommentoida kysely-yhteenvetoa.

Orkesterit näkivät *alueellisen toiminnan* yhtäältä merkitsevän toimintaa, joka tapahtuu oman kaupungin ulkopuolella, mutta kuitenkin lähialueella, naapurikunnissa tai omassa maakunnassa. Tämä voi olla yksittäisiä konsertteja tai konserttisarjoja muualla kuin kotisalissa. Toisaalta suurimpien orkestereiden ja samalla ruuhka-Suomessa toimivien orkestereiden näkökulmasta alueellisena toimintana pidettiin myös lähialueiden asukkaiden saapumista orkesterin kotikaupunkiin sitä kuuntelemaan. Yhdelle orkesterille (Kymi Sinfonietta) alueellinen toiminta on samalla sen perusstrategia, sillä orkesteri toimii kahdessa kaupungissa.

Valtakunnallinen toiminta puolestaan merkitsee kyselyvastauksien mukaan toimintaa, joka ulottuu maantieteellisesti laajalle alueelle. Orkestereiden näkemykset valtakunnallisesta toiminnasta poikkesivat paljon toisistaan, sillä niiden mahdollisuudet valtakunnalliseen toimintaan ovat hyvin erilaiset. Monien orkestereiden mainitsemaa festivaaliyhteis-

²² Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuntien valtionosuuslain, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä eräiden muiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 88/2005) on luetavissa verkkosivuilla osoitteessa <http://www.eduskunta.fi> - Asiat ja asiakirjat - asiakirja-arkisto.

työtä voidaan pitää yhtenä valtakunnallisen toiminnan muotona, sillä kuulijakunta voi festivaalista riippuen saapua paikalle tai olla muutoin sen kuulijana (esim. MTV3:n televisi-oima Seinäjoen Tangomarkkinat ja Seinäjoen kaupunginorkesteri) ympäri Suomea.

Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että alueellinen toiminta on tärkeä osa orkesterin toimintaa, ja etenkin, että sitä haluttaisiin tehdä enemmän. Yksi orkesterilaitoksen tärkeimmistä tehtävistä on kulttuuriperinnön vaaliminen ja elävänä pitäminen, ja kiertuetoiminta on yksi tapa toteuttaa tätä tehtävää. Kiertuetoiminta mahdollistaa sen, että myös harvaan asuttujen seutujen asukkaille voidaan tarjota laadukasta säveltaidetta. Orkesteri kehittyy, kun se voi esittää harjoiteltua ohjelmistoa useampaan kertaan. Lasten- ja nuortenkonserttien avulla puolestaan kasvatetaan uutta yleisöä. Alueellisen toiminnan tärkeyttä perusteltiin myös sillä, että kullakin orkesterilla on oma profiilinsa, ja eri alueiden asukkaat kuulisivat mielellään myös muun kuin oman alueensa orkesteria.

Useimmat vastaajat eivät lukeneet alueellista tai valtakunnallista toimintaa valtionosuuden piirissä olevan orkesterin perustehtäviin, sillä pääasiallista rahoittajatahoa eli kunta ei vastaajien mukaan voida velvoittaa huolehtimaan alueellisista tarpeista. Perustehtävät määrittelee orkesterin ylläpitäjä, mutta joissakin vastauksissa mainittiin ristiriidat orkesterin ja kunta-ylläpitäjän näkemysten välillä suhteessa alueellisen toiminnan tärkeyteen.

Myös valtakunnallista toimintaa pidettiin merkityksellisenä, mutta sitä kaikki orkesterit eivät pitäneet välttämättömänä. Yksi vastaaja määritteli valtakunnallisen toiminnan yksityisen ylläpitäjän orkesterin perustehtäväksi – tämä riippuneekin paljon orkesterin profiilista. Kiertuehalut ovat erityyppisillä orkestereilla erilaisia; joillekin pienille riittäisivät vierailut lähialueilla, kun taas suuremmilla ja myös joillakin pienillä on halukkuutta valtakunnalliseen vierailutoimintaan ja musiikkivienttiin myös ulkomaille. Eräässä vastauksessa toivottiin tukea nimenomaan pienille orkestereille, sillä niiden liikuttaminen on edullisempaa ja helpompaa kuin suurten orkestereiden. Kiertuetoiminnan mielekkyydessä orkesterin kokoa tärkeämpää on kuitenkin orkesterin taiteellinen taso.

3.1.2 Rytmimusiikin orkesterit

Vuonna 2005 valtionosuuden piirissä olevista orkesterista neljä on rytmimusiikin²³ edustajaksi luettavaa orkesteria: kansanmusiikkiorkesteri Tallari, lastenmusiikkiorkesteri Loiskis, Uuden musiikin orkesteri (UMO Jazz Orchestra) ja Vantaan orkesteri (Vantaan viihdeorkesteri)²⁴. Niille myönnettiin vuodelle 2005 yhteensä 49 henkilötyövuotta, ja vaje myönnettyjen ja toteutuneiden välillä on viisi henkilötyövuotta.

On selvää, että orkesterikenttä tarvitsee rytmimusiikin orkestereita, ja lajityyppien laajentamista on mahdollista tehdä myös rytmimusiikin alalla. Teatteri- ja orkesterilain 2 §:ssä on säädetty valtionosuuden saamisen edellytykseksi, että teatterin tai orkesterin omistaa kunta, kuntainliitto tai yksityinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu teatteri- tai orkesteritoiminnan harjoittaminen tai teatterin tai orkesterin ylläpitäminen. Toisena edellytyksenä lain 2 §:n 2 kohdassa säädetään, että valtionosuuden saamisen edellytyksenä on, että teatteri tai orkesteri harjoittaa vakinaista ja ammatillista esitystoimintaa. Lain 3 §:n mukaan valtionosuuteen oikeutettuja teattereita ja orkestereita ovat opetusministeriön valtion talousarvion rajoissa teatterin ja orkesterin valtionosuuteen oikeutetuiksi hyväksymät laitokset. Esitystoiminnan vakinaisuuden voidaan katsoa merkitsevän mm. sitä, että teatteri tai orkesteri on organisaatioltaan ja henkilöstöltään järjestetty niin, että kyse ei ole tilapäiseksi tarkoitettusta esitystoiminnasta. Tärkein vakinaisuuden ehto on se, että yhteisön taiteellisen esitystoiminnan tulee olla taloudellisilta toimintaedellytyksiltään riittävän vakaalla pohjalla.

²³ Rytmimusiikin määritelmä, ks. *Rytmimusiikki 2010 -visio 2005*, 5.

²⁴ Vantaan orkesteri on keskittynyt sinfoniakokoonpanolla esitettävän viihdemusiikin soittamiseen. Lisäksi se soittaa tilauksesta taidemusiikkia, jolloin se esiintyy nimellä Vantaan Orkesteri.

Tammikuussa 2005 julkistettiin rytmimusiikin alan keskeisten toimijoiden yhteistyössä laatima Rytmimusiikki 2010 -visio. Sen esipuheen mukaan visio laadittiin, koska musiikkialan nopea rakennemuutos muuttaa alan totuttuja rakenteita ja toimintamalleja. Näitä muutoksia halutaan ennakoida vision avulla ja samalla edistää rytmimusiikin asemaa. Visiossa ehdotetaan, että valtionosuuden piiriin otettaisiin enemmän rytmimusiikin orkestereita siten, että vuoteen 2010 mennessä rytmimusiikin orkesterilla olisi käytössään yhteensä sata henkilötyövuotta.

Vision tavoitteesta eli sadasta henkilötyövuodesta puuttuvaa noin viittäkymmentä henkilötyövuotta ei olisi tarkoituksenmukaista siirtää muilta orkestereilta, vaan henkilötyövuosien kokonaismäärän tulisi kasvaa vähintään toivotut viisikymmentä henkilötyövuotta. Määrän kasvattaminen tässä laajuudessa on mahdollista. Uusien henkilötyövuosien myöntäminen pääosin kokonaisuudessaan uusille orkestereille tai nykyisin valtionosuuden piirissä oleville rytmimusiikkia edustaville orkestereille olisi kuitenkin nykyisistä strategisista suuntaviivoista poikkeava ratkaisu. Toisaalta, kun vuonna 2005 orkestereille myönnettiin yhteensä hieman yli tuhat henkilötyövuotta, olisi sata henkilötyövuotta siitä vain vajaa kymmenesosan: ehdotus ei ole määrällisesti kohtuuton.

Määräaikaisten valtionosuuksien myöntäminen on yksi uusi keino kasvattaa rytmimusiikin orkestereiden määrää valtionosuuden piirissä olevien orkestereiden joukossa. Tällöin tietty osa valtionosuuden henkilötyövuosista myönnetään uusille orkestereille esimerkiksi viideksi vuodeksi kerrallaan. Määräajan kuluttua vapautuvat henkilötyövuodet myönnettäisiin uusille orkestereille. Määräaikaisten valtionosuusorkesterien toiminnassa alueellinen tai valtakunnallinen kiertuetoiminta olisi keskeisellä sijalla, ja orkestereiden valinnassa kiinnitettäisiin huomiota myös niiden edustamiin lajityyppeihin. Määräaikaisen valtionosuuden piiriin pääsemisellä olisi samat ehdot kuin tavallisestikin: orkesterilla tulisi olla ylläpitäjä ja muita tukijoita, ja sen tulisi harjoittaa vakinaista ja ammatillista esitystoimintaa. Uudenlaisen valtionosuuden myöntämisen tavoitteena olisi madaltaa kynnystä päästä pitkäkestoisen tuen piiriin ja parantaa näin myös marginaalisen musiikin tunnettuutta ja saatavuutta alueellisesti.

Toimenpide-ehdotukset:

- Opetusministeriö laajentaa valtionosuusjärjestelmää myöntämällä aluksi kokeiluna määräaikaisia, esimerkiksi viisivuotisia, henkilötyövuosia. Määräaikaiset henkilötyövuodet suunnataan orkesteriverkostoa täydentäen erityisesti rytmimusiikkia²⁵ ja marginaalisia musiikin lajeja edustaville orkestereille, joiden toiminnan painopisteenä on alueellinen tai valtakunnallinen konsertointi.

Määräaikaisia henkilötyövuosia tulee olla enintään 10 % henkilötyövuosien kokonaismäärästä vuoteen 2011 mennessä, ja niiden myöntäminen edellyttää jokavuotisen vajetta korjaavan henkilötyövuosimäärän kasvun (10 % vajeesta, noin 8 htv) lisäksi yhteensä noin 100 henkilötyövuoden kasvua kokonaismäärään. Lisäystä ei leikata muiden orkestereiden henkilötyövuosimäärästä. Määräaikaisten henkilötyövuosien määrää kasvatetaan asteittain alla olevan taulukon mukaisesti.

Taloudelliset vaikutukset (suuntaa-antavat):

vuosi	2005	2007	2008*	2009	2010	2011
htv-lisäys		8+40	8+20	8+20	8+20	8
lisäys €		570 000				
yht. €	11 901 000	12 566 000				

* Mahdollinen lakimuutos alkaa vaikuttaa asteittain yksikköhintoihin vuodesta 2008 lähtien.

²⁵ Rytmimusiikin määritelmä, ks. *Rytmimusiikki 2010 -visio* 2005, 5.

3.1.3 Harkinnanvarainen valtionavustus valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävälle orkestereille

Teatteri- ja orkesterilain (1992/730) 6 a §:n mukaan opetusministeriö voi valtion talousarvion rajoissa päättää, että valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävälle teattereille ja orkestereille myönnetään ylimääräistä valtionavustusta.²⁶ Avustussumma on pysynyt orkestereiden osalta jo vuodesta 1999 samana, noin 93 000 euronä. Vuonna 2005 tukea sai yhdeksän orkesteria: niistä kuudelle avustus myönnettiin alueelliseen tai valtakunnalliseen kiertuetoimintaan. Tukea saivat Kokkolan ja Kymenlaakson orkesterit, lastenmusiikkiorkesteri Loiskis ja Uuden musiikin orkesteri sekä Kemin, Lahden, Oulun, Rovaniemen ja Tampereen kaupunginorkesterit.

Orkestereille tehdyn kyselyn lähes jokaisessa vastauksessa toivotaan enemmän "korvamerkittyä" avustusta alueelliseen ja valtakunnalliseen toimintaan. Samoin toivotaan, että opetusministeriön harkinnanvaraista avustusta korotettaisiin ja avustuksen saajien määrää kasvatettaisiin. Kiertueiden tekemisen lisäksi kaivataan avustuksia yleisökuljetuksiin orkesterin omaan konserttitaloon. Tuen myös toivotaan olevan mahdollisimman pitkäjänteistä: yhdeksi vuodeksi kerrallaan myönnettävän valtionavustuksen ei katsota olevan riittävän varma tuki valtakunnalliselle tai alueelliselle toiminnalle. Orkesterit myös toivovat, että kulttuurivientiin eli ulkomaankiertueisiin ohjattaisiin nykyistä enemmän tukea Esittävän säveltaiteen edistämiskeskuksen (ESEK) lisäksi myös opetusministeriöstä.

Harkinnanvarainen avustus on erityisen tärkeää juuri sen vuoksi, että avustus myönnetään tiettyä tarkoitusta varten tietyn toimijan käytettäväksi. Avustuksen myöntäjä puolestaan voi seurata avustuksen käyttöä. Nykyisellään valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävälle orkestereille suunnattu harkinnanvarainen avustussumma on riittämätön ja sitä tulisi kasvattaa merkittävästi. On kuitenkin tarpeen pitää avustuksen myöntökriteerit täsmällisinä, sillä avustuksella ei ole tarpeen tukea orkestereiden perustoimintaa. Etenkin lähialueyhteistyössä, esimerkiksi yleisökuljetuksissa, on tarpeen etsiä rahoitusta lähikunnista. Lisäksi opetusministeriön myöntämää harkinnanvaraista avustusta on voitava käyttää yleisökuljetuksiin.

Vierailusalin näkökulmasta valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävälle orkestereille myönnettävä harkinnanvarainen avustus on ongelmaton: tuen avulla vierailun hintaa voidaan laskea, ja myyntitulojen kanssa voidaan myös päästä kohtuulliseen taloudelliseen tulokseen. Vierailusali ostaa konsertteja sellaisilta orkestereilta, jotka tarjoavat kiinnostavia sisältöjä kohtuulliseen hintaan. Yhteistyö rajoittuu useimmiten vain yksittäisiin konserttitapahtumiin, joten toiminta ei ole erityisen pitkäjänteistä.

Yhtenä mahdollisena harkinnanvaraisen avustuksen myöntämisen kriteerinä voisi olla kumppaneiden hankkiminen kiertue- tai muuhun alueelliseen toimintaan, eli opetusministeriön harkinnanvaraisen avustuksen saaminen edellyttäisi myös muuta rahoitusta. Kumppanien hankkiminen paitsi toisi toiminnalle taloudellista varmuutta myös edistäisi pitkäaikaisten yhteistyösuhteiden syntymistä ja kehittymistä. Kumppanina voisi toimia esimerkiksi kunta (muu kuin toiminnan ylläpitäjäkunta), seurakunta tai yritys.

Harkinnanvaraisen avustuksen yhtenä ominaisuutena on mahdollisuus reagoida vuosittain mahdollisesti äkillisiin muutoksiin tai erityisen hyviin toimintamuotoihin, eikä harkinnanvaraisuuteen ainakaan nykyisellään kuulu avustuksien lukitseminen monivuotisiksi. On myös huomioitava, että orkesterit ja niiden ylläpitäjätahot tuntevat kaikkein parhaiten oman alueensa yleisöpohjan ja sen tarpeet, joten orkestereiden omassa harkinnassa on, millaista ja missä määrin tarjontaa olisi lisättävä.

²⁶ Mikäli eduskunta hyväksyy hallituksen lakimuutosesityksen (HE 88/2005) syksyllä 2005, opetusministeriön on mahdollista myöntää harkinnanvaraista avustusta myös teattereiden ja orkestereiden kehittämishankkeisiin vuodesta 2006 alkaen.

Radion sinfoniaorkesterin tilanne alueellista ja valtakunnallista toimintaa ajatellen on hankala. Yleisradio, joka on liikenne- ja viestintäministeriön alainen yhtiö, ei nykyään osoita orkesterin käytettäväksi sellaisia varoja, jotta orkesteri voisi tehdä kiertueita Suomessa. Orkesteri kuitenkin konsertoi ulkomailla, koska ulkomaisten kiertueiden palkkiotuloilla voidaan kattaa suurin osa niiden menoista. YLE rahoittaa omaa toimintaansa ja myös RSO:n toimintaa tv-maksulla.

Toimenpide-ehdotukset:

- Kasvatetaan valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävillä orkestereille sekä orkestereiden erityisesti alueellisen ja valtakunnallisen kehittämishankkeisiin (HE 88/2005) suunnattujen harkinnanvaraisten avustusten määrärahaa kumulatiivisesti joka vuosi 100 000 eurolla alla olevan taulukon mukaisesti siten, että vuonna 2011 avustuksia myönnetään yhteensä 593 000 euroa. Vuonna 2005 harkinnanvaraista avustusta myönnettiin yhteensä 93 000 euroa.

Taloudelliset vaikutukset:

vuosi	2007	2008	2009	2010	2011
lisäys €	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
yht. €	193 000	293 000	393 000	493 000	593 000

3.1.4 Muut yhteistyömuodot ja kehittämismahdollisuudet

Orkestereille tehdyn kyselyn perusteella orkestereilla on useimmiten taloudellista yhteistyötä **lähikuntien** ja myös seurakuntien kanssa. Alueellisessa konserttitoiminnassa orkesterin vastaanottava kunta saattaa osallistua esiintymismatkan kuluihin esimerkiksi tarjoamalla esiintymispaikan orkesterin käyttöön veloituksetta. Tämän orkesterit (tai niiden ylläpitäjät) kuitenkin kokevat melko vähäisenä korvauksena konsertista. Joissakin kyselyvastauksissa toivotaankin enemmän tukea kuntien kulttuuritoimintaan. On kuitenkin entistä tarpeellisempaa, että yhdellä orkesterilla olisi nykyistä useampi kunta tukijanaan, jolloin myös alueellinen konserttitoiminta olisi orkesterille säännöllinen, itsestään selvä tehtävä. Pitkäkestoisella yhteistyöllä voidaan saavuttaa parhaita tuloksia. **Paikalliset kulttuuriammatillaiset** kunnissa helpottaisivat omalta osaltaan myös orkestereiden alueellista toimintaa. Kuntien palvelurakennetta uudistettaessa tavoitteena voisi pitää palvelujen turvaamista laajemman alueen kulttuuriammatillisten ja alueellisen yhteistyön avulla.

Valtionosuuden piirissä olevista orkestereista yksi, Kymi Sinfonietta, on kahden kaupungin, Kotkan ja Kouvolan, ylläpitämä. Orkesteri koostuu pääosin vuoden 1998 lopussa yhdistettyjen Kotkan ja Kouvolan kaupunginorkestereiden muusikoista. Orkesterin ylläpitäjä on Kymenlaakson Orkesteri Oy, jonka omistavat Kotkan ja Kouvolan kaupungit. Orkesteri konsertoi säännöllisesti molemmissa kaupungeissa, ja vaikka sen matkakulut ovatkin tämän vuoksi varsin suuret, on yhden yhteisen orkesterin ylläpitäminen kuitenkin edullisempaa kuin kahden erillisen. Kuntien välisen yhteistyön pisimmälle vietyä muotona **kahden tai useamman kunnan ylläpitämä orkesteri** voisi olla mahdollisuus muuallakin. Kunnan näkökulmasta etuja ovat mm. taloudellisen vastuun jakaminen, laadukkaan orkesterimusiikin konserttien ja mahdollisesti myös yleisökasvatustoiminnan säännöllisyys, kulttuurimyönteinen imago ja sen kerrannaisvaikutukset luovan ympäristön kehittämisessä. Orkesterin näkökulmasta puolestaan etuja ovat mm. taloudellisen pohjan laajentuminen ja varmentuminen, yleisöpohjan kasvaminen sekä mahdollisuus esittää samaa ohjelmistoa useammin kuin kerran.

Maakunnan liittojen tehtävänä on ohjata aluekehitystyötä, johon kulttuurin, kuten musiikin, tulee kuulua itsestään selvästi. Tällä hetkellä maakunnan liittojen kiinnostus taiteen ja kulttuurin edistämiseen vaihtelee – vain harvat liitot ovat aktiivisia kulttuurin edistämistämistyössä. Maakunnan liittojen avustukset suuntautuvat pääsääntöisesti kestoltaan rajattuihin kokeilu- tai kehittämishankkeisiin, joten orkestereiden vakiintuneen toiminnan tukijoiksi niistä ei ole. Etsittäessä yhteistyökumppaneita orkestereiden alueelliseen toimintaan tulisi maakunnan liitot ottaa huomioon aluekehittämisestä kiinnostuneina tahoina.

Muista orkestereiden yhteistyökumppaneista mainittakoon **festivaalit** ja **yritykset**. Edellisen kohdalla ongelmana on, ettei festivaaleilla ole aina mahdollisuutta maksaa kunnollisia esiintyjäpalkkioita, vaan orkesteri saattaa itse joutua vastaamaan osasta kuluja. Yritysyhteistyö eli sponsorointi puolestaan on orkesterikentällä vielä melko vähän hyödynnetty rahoitusmuoto. Esimerkkejä yritysyhteistyöstä alkaa kuitenkin jo olla yhä enemmän. Lisäksi yhteistyökumppanuuksia olisi mahdollista kehittää **kulttuuri- ja kongressitalojen** kanssa.

Uusien toiminta- ja yhteistyömuotojen etsinnällä ja mahdollisilla profiloitumispyrkimyksillä tai lajityyppikokeiluilla orkestereiden on mahdollista löytää uusia yleisöjä ja uusia tapoja alueelliselle tai valtakunnalliselle toiminnalle. Jo nykyään jotkut orkesterit tekevät kiertueita **kamariyhtyekokoonpanolla**. On selvää, että pienempää soittajamäärää on edullisempaa kuljettaa kuin kokonaista sinfoniaorkesteria. Lisäksi pienehköjen kokoonpanojen vastaanottaminen on helpompaa kuin suurten, sillä jokaisessa kunnassa ei ole konserttitaloa tai muuta suuren orkesterin konsertointiin soveliaista tilaa. Säännöllistä kamarikonserttitoimintaa on kuitenkin melko vähän, vaikka kyseiselle musiikin lajille on tilausta: enimmäkseen kamarimusiikin tarjonta on kesän musiikkifestivaalien varassa, ja useimmilla paikkakunnilla kamarimusiikin tarjonta on täysin satunnaista. Myös muiden, orkestereiden jäsenistä koottujen **pienryhmien** kiertuetoiminta voisi olla taloudellisesti mahdollista ja yleisön kannalta kiinnostavaa. Kiinnostuneen yleisön tavoittamiseksi paras-ta olisi, jos pienten kokoonpanojen konserttitahti olisi mahdollisimman säännöllinen.

Orkesterikyselyssä muutamat vastaajat mainitsivat tekevänsä **yhteistyötä toisen orkesterin kanssa** siten, että ne valmistelevat yhdessä sellaisen orkesteriteoksen, johon yhden orkesterin koko ei riitä, ja teos esitetään molempien orkestereiden kotikaupungeissa tai vain toisessa. Vastauksissa kerrottiin, että kotikaupungeissa pidettävien konserttien lisäksi tai sijaan teos saatetaan esittää esimerkiksi musiikkifestivaaleilla. Orkestereiden välisen yhteistyön avulla pienetkin orkesterit voivat esittää erilaista ohjelmistoa. Yhteistyöllä on myös taloudellisia vaikutuksia, sillä sen myötä voidaan tasata kuluja.

Tärkeää olisi, että tietoa erilaisista yhteistyömuodoista ja onnistuneista kokeiluista kerättäisiin ja levitettäisiin koko orkesterikentälle kaikkien hyödynnettäväksi. Edellytyksenä on, että ensinnäkin orkesterit irrottaisivat aikaa kehittämishankkeittensa arviointiin ja asennoituisivat tiedon jakamiseen myönteisesti. Toiseksi tiedon levittämisessä on tarpeen hyödyntää olemassa olevia yhteistyöelimiä, lähinnä orkesterikentän yhteistä edunvalvojaa eli Suomen Sinfoniaorkesterit ry:tä.

Toimenpide-ehdotukset:

- Kunnat kehittävät alueellista konserttitoimintaa kulttuurivirkamiestensä avulla. Jos kunnalla ei ole omaa kulttuurialan ammattilaista, tulee kuntien kehittää kulttuuritoimintaansa muodostamalla usean kunnan yhteisiä virkoja tai toimia. Usean kunnan yhteinen kulttuurialan virka on suositeltavampi toiminnan muoto kuin yhden kunnan yhdistelmävirka.
- Maakuntien liitot kantavat oman vastuunsa kulttuurin aluekehittämisestä ja tukevat musiikin alueellista tarjontaa osana aluekehitystyötään.
- Orkesterit kehittävät aluetoimintaansa myös kamarimusiikki- ja pienryhmätoiminnan avulla.

- Orkestereiden ylläpitäjät kehittävät kuntien välistä pitkäaikaista orkesteriyhteistyötä, jonka muotona voi olla esimerkiksi yhteisen orkesterin tukeminen tai ylläpitäminen.

3.2 Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuoliset orkesterit ja yhtyeet

Valtioneuvoston taide- ja taiteilijapolitiikkaa koskevassa periaatepäätöksessä kiinnitetään huomiota valtionosuusjärjestelmän ulkopuolisen taiteen kenttään ja kehoitetaan tukemaan ja vahvistamaan sen toimintaedellytyksiä. Kentän eri alojen taidetoiminnan sekä monitaiteellisen ja ryhmämuotoisen taiteellisen työskentelyn katsotaan monipuolistavan kulttuuripalvelujen alaa ja muotoa.²⁷ Toivotun monipuolistamisen voi nähdä liittyvän etenkin rytmimusiikin alan orkestereihin ja yhtyeisiin, sillä valtionosuuden piirissä olevista orkestereista valtaosa, noin 85 prosenttia, on taidemusiikin orkestereita. Monipuolistamisen toivomus koskee silti kiistämättä myös taidemusiikin kenttää, jossa etenkin pienet kokoonpanot ja periodiorkesterit ovat tärkeä osa musiikkien kirjoa. Musiikin alalla avustukset opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuolisille orkestereille ja yhtyeille on avustusmuoto, jolla tätä kenttää erityisesti tuetaan.

Tämä harkinnanvarainen avustusmuoto on orkestereiden valtionosuusjärjestelmän vaihtoehdona ja täydentäjänä sopivin monille orkestereille ja yhtyeille, sillä valtionosuusjärjestelmä suhteellisen hitaan reagointikykynsä vuoksi ei välttämättä ole paras vaihtoehto kaikille. Toisin kuin valtionosuusjärjestelmässä harkinnanvaraisen avustuksen saaminen ei edellytä hakijalta esimerkiksi kunnan tai muun ylläpitäjän sitoutumista toiminnan pitkäkestoiseen rahoittamiseen. Avustus myönnetään hakijan laatiman työsuunnitelman perusteella määrärahan rajoissa. Sitä voidaan myöntää rekisteröityjen yhteisöjen ohella työryhmille.

Koska harkinnanvarainen avustus ei ole sidoksissa toteutuneisiin henkilötyövuosiin, orkesteri tai yhtye voi tarvittaessa tehdä muutoksia kokoonpanossaan ilman, että se suoraan vaikuttaa avustussummaan. Avustussummat ovat usein melko pieniä, joten avustusmuoto soveltuu erityisesti pienille kokoonpanoille. Avustusmuotoa rahoituslain ulkopuolisille orkestereille ja yhtyeille olisi mahdollista kehittää entistäkin tehokkaammaksi vaihtoehdoksi valtionosuusjärjestelmän rinnalla myös sinä mielessä, että sen avulla voitaisiin paremmin edistää musiikin alueellista tarjontaa. Tämä edellyttää sitä, että avustussummaa kasvatetaan.

Avustuksien myöntämisestä päättää valtion säveltaidetoimikunta. Vuonna 2005 hakemuksia saapui 75 kappaletta, ja tukea myönnettiin 35 hakijalle yhteensä 224 000 € Hakijoiden ja saajien määrät vaihtelevat vuosittain jonkin verran. Vuonna 2005 avustukset jakautuvat siten, että saajien joukossa jazzmusiikin orkestereita ja yhtyeitä oli hieman enemmän kuin taidemusiikin kokoonpanoja. Etno-, kansanmusiikki- tai muita yhtyeitä oli puolestaan reilu viidennes avustuksen saajista. Euromääriltään suurimmat avustukset (10 000 euroa tai enemmän) myönnettiin viiden taidemusiikin orkesterin toimintaan tai konserttien järjestämiseen ja yhden etnomusiikkiyhtyeen konserttikuluihin.

Vaikka monien avustusta hakeneiden ja saaneiden orkestereiden ja yhtyeiden kotipaikka on pääkaupunkiseudulla, ne tekevät laajojakin kiertueita Suomessa ja myös ulkomailla. Useimmat järjestävät ainakin muutamia yksittäisiä konsertteja kotipaikkansa ulkopuolella. Rahoituslain ulkopuolisille orkestereille ja yhtyeille suunnattua määrärahaa on tarpeen kasvattaa, jotta sen avulla voidaan tukea niitä nykyistäkin paremmin ja monipuolisemmin. Avustukset tulee suunnata säännöllistä toimintaa harjoittaville oman lajityyppinsä korkea-

²⁷ Valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta 2003, 7.

tasoisille edustajille. Osa avustussummasta tulee käyttää orkestereiden ja yhtyeiden valtakunnalliseen tai alueelliseen toimintaan. Valtion säveltaidetoimikunnan tehtävänä on seurata, miten tuen kasvu vaikuttaa musiikin alueelliseen tarjontaan.

Toimenpide-ehdotukset:

- Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuolisille orkestereille ja yhtyeille suunnatun määrärahan myöntökriteerinä pidetään, että avustuksen saajan tulee olla säännöllistä toimintaa harjoittava oman lajityyppinsä korkeatasoinen edustaja. Avustusta myönnetään erityisesti orkesterin tai yhtyeen alueellisen ja valtakunnallisen konserttitoiminnan laajentamiseen.
- Kasvatetaan rahoituslain ulkopuolisille orkestereille ja yhtyeille suunnattua määrärahaa kumulatiivisesti joka vuosi 100 000 eurolla alla olevan taulukon mukaisesti siten, että vuonna 2011 avustuksia myönnetään yhteensä 724 000 euroa. Vuonna 2005 avustuksia myönnettiin yhteensä 224 000 euroa.
- Valtion säveltaidetoimikunta seuraa tuen kasvun alueellista vaikuttavuutta.

Taloudelliset vaikutukset:

vuosi	2007	2008	2009	2010	2011
lisäys €	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
yht. €	324 000	424 000	524 000	624 000	724 000

3.3 Rytmimusiikin muu alueellinen tarjonta

Luvussa 3.1.2 mainitussa, alkuvuodesta 2005 julkistetussa Rytmimusiikki 2010 -visiossa termiä "rytmimusiikki" käytetään viittaamaan kaikkiin jazz-, rock-, pop-, iskelmä-, tanssi- ja kansanmusiikeiksi miellettyihin musiikin tyylilajeihin eri muodoissaan. Pääosa valtion tuesta rytmimusiikille on suunnattu jazz- ja kansanmusiikille, mutta kevyen musiikin muut lajityypit ovat vähitellen tulleet esimerkiksi valtion säveltaidetoimikunnan avustusten ja apurahojen piiriin.

Mainitussa luvussa käsiteltiin yksi Rytmimusiikki 2010 -vision keskeisimmistä opetusministeriölle suunnatuista, musiikin alueellista tarjontaa koskevista ehdotuksista eli rytmimusiikin alan orkestereiden valtionosuuksia. Muita alan kehittämiseen tähtäviä ehdotuksia ovat mm.

- ministeriövetoisen rytmimusiikkipoliittisen ohjelman laatiminen
- selvitystyö klubitukijärjestelmän luomisesta
- selvitystyö musiikin aluekeskusten luomisesta.

Kuten tämän muistion esipuheessa todetaan, Musiikin alueellinen tarjonta -työryhmä pitää suotavana, että ministeriötasolla tarkastellaan ajankohtaisia, rajattuja musiikkipoliittisia kysymyksiä. Rytmimusiikin ala on yksi mahdollinen ohjelmatyön kohde. Eräät taiteenalat ovat viime vuosien aikana ryhtyneet aluekeskushankkeisiin: keskuksia rakennetaan tai ne ovat jo toiminnassa valokuvan, teatterin ja tanssin sekä monitaiteisen lastenkulttuurin aloilla. Musiikin aluekeskusten perustaminen ei ole ensisijainen tehtävä, sillä musiikin alan toimijoita ja rakenteita on jo nyt runsaasti ja ainakin toistaiseksi myös riittävästi.

3.3.1 Kiertuetuki

Rytmimusiikki 2010 -visiossa toivotaan, että Suomeen perustettaisiin tanskalaisen klubituen kaltainen valtiollinen tukijärjestelmä, jonka avulla laadukasta rytmimusiikkia voitaisiin esittää ympäri maata. Ennen tukijärjestelmän perustamista visiossa kuitenkin edellytetään, että järjestelmän luomisesta tehdään selvitys. Tanskalaisen rytmimusiikin esityspaikkojen tuen mallin siirtäminen sellaisenaan Suomeen saattaisi olla hankalaa: Tanskassa avustuksia myönnetään tietyille alueellisille rytmimusiikin esityspaikoille eli klubitiloille ja konserttitaloille. Rytmimusiikin esityspaikkojen laaturukea myönnetään näiden lisäksi myös musiikkiyhdistyksille. Suomessa ravintolatoiminnan tukeminen valtionavustuksella aiheuttaisi ongelman kilpailun vääristämisestä.

Kiertuetuelle on kuitenkin tarvetta, jotta rytmimusiikin eri lajien tarjonta paranisi ympäri maata, myös aluekeskusten ulkopuolella. Suomen olosuhteissa kiertuetuen vastaanottajan tulee olla kaupallisen toimijan (esim. ravintolan) sijasta yleishyödyllinen, konsertteja järjestävä tai klubeja organisoiva taho – esimerkiksi elävän musiikin yhdistys²⁸ – tai musiikin alan toimija, kuten muusikko tai yhtye. Valtion ei tule olla toiminnan ainoa tukijataho, vaan avustusten hakijoiden tehtävänä on hankkia rahoitusta muualtakin, esimerkiksi kunnilta, maakunnan liitoilta, säätiöiltä, yrityksiltä ja muilta mahdollisilta oman alueensa toimijoilta. Valtionavustusten päätöksenteon osalta alueellisilla taidetoimikunnilla olisi paras asiantuntemus päättää tämäntyyppisten, paikalliseen toimintaan suunnattavien avustusten myöntämisestä.

Tällä hetkellä valtakunnallisesti elävän musiikin tukemiseen on käytössä jazzmusiikin alalla kiertueavustusjärjestelmä. Opetusministeriö myöntää veikkausvoittovaroista säveltaiteen edistämiseen oman määrärahan jazzmusiikin edistämiseen ja Suomen Jazzliitto ry:lle. Vuonna 2005 summa oli 230 000 euroa ja se myönnettiin kokonaisuudessaan Jazzliitolle. Jazzliitto puolestaan käyttää noin puolet avustuksesta jazzyhtyeiden alueellisen kiertue toiminnan tukemiseen. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuolisille orkestereille ja yhtyeille myönnettävä avustus kohdistuu osittain samaan toimijakenttään, mutta jazzyhtyeiden kiertuetuki suunnataan nimenomaan alueelliseen toimintaan.

Suomen Jazzliiton runsaat 40 jäsenyhdistystä eri puolilla maata toimivat itsenäisesti järjestäen omilla paikkakunnillaan mm. konsertteja ja tapahtumia. Kiertuetuen avulla liitto tukee jäsenjärjestöjensä toimintaa ja työllistää suomalaisia jazzmuusikoita. Vuonna 2004 organisoitiin 10 kiertuetta, jotka sisälsivät yhteensä 77 konserttia eri puolilla maata ja saivat yhteensä noin 9 000 hengen yleisön. Jäsenyhdistykset suorittavat kiertueille hakevista yhtyeistä (viime hauissa hakijoita oli 54) äänestyksen kaksi kertaa vuodessa, helmikuussa ja elokuussa. Äänestystuloksen myötä Jazzliiton hallitus nimeää kiertueyhtyeet kokouksissaan maaliskuussa ja syyskuussa.

Kiertueyhtyeiden majoituksesta, matkoista, julisteiden tuottamisesta ja palkanmaksuista huolehtii Jazzliitto. Jäsenyhdistykset varaavat kiertueyhtyeitä paikkakunnalleen, hoitavat käytännön järjestelyt paikan päällä sekä maksavat Jazzliitolle konserttipalkkion. Palkkio on hyvin kohtuullinen, koska Jazzliitto voi subventoida hintoja opetusministeriöltä ja Esittävän säveltaiteen edistämiskeskukselta (ESEK) saamiensa avustusten ansiosta. Myös jäsenjärjestöjen ulkopuoliset konserttijärjestäjät ovat tilanneet Jazzliiton kiertueyhtyeitä paikkakunnilleen.²⁹

Jazzmusiikin kiertuetukijärjestelmä toimii tällä hetkellä hyvin. Tuen ja aktiivisten paikallisyhdistysten avulla konsertteja on saatavilla sellaisilla paikkakunnilla, jossa kyseisen musiikin lajille on myös tilausta. Samankaltainen tukijärjestelmä voidaan ottaa käyttöön myös muille musiikin lajityypeille, kuten esimerkiksi kansanmusiikille, maailmanmusiikille tai gospelille. Toiminnan onnistuminen edellyttää kuitenkin ainakin kahta toimijatasoa: ensinnäkin tarvitaan valtakunnallinen keskusjärjestö, joka voisi myöntää saamansa avus-

²⁸ Luettelo elävän musiikin yhdistyksistä: <http://www.sjoki.uta.fi/~latvis/jarjesto/elmut/elmut.html>

²⁹ Lisätietoa Suomen Jazzliitto ry:stä yhdistyksen verkkosivuilla osoitteessa <http://www.jazzfin.com>.

tussumman edelleen, ja toiseksi tarvitaan maakunnallisia tai paikallisia vastaanottajatahoja, jotka organisoisivat konsertin tai konsertit omalla alueellaan paikallisten jazzyhdistysten tavoin. Samoin on tarpeen huolehtia, että jo toimivaksi havaitulla jazzmusiikin kiertuekijärjestelmällä on jatkossakin tarvittavat resurssit.

Toimenpide-ehdotukset:

- Opetusministeriö varaa alueellisten taidetoimikuntien käyttöön uuden erillismäärärahan, josta toimikunnat myöntävät edelleen avustuksia yhteisöille (esimerkiksi elävän musiikin yhdistyksille ja muille voittoa tavoittelemattomille, yleishyödyllisille yhteisöille) elävän musiikin tilaisuuksien organisoimista ja tuottamista varten. Avustuksia jakaessa erityisenä painopisteenä on alueellinen tasapainoisuus. Avustuksia myönnetään kokeiluna vuosina 2007–2011.
- Opetusministeriö laajentaa jazzmusiikin tukimallin muillekin musiikin lajityypeille siten, että avustusta myönnetään kattojärjestöille, jotka organisoivat kiertue toiminnan yhteistyössä maakunta- ja paikallisyhdistyksien kanssa. Samassa yhteydessä ministeriö reagoi Suomen Jazzliiton myöntämän kiertuetuen kasvutarpeisiin.
- Elävän musiikin kiertuetuen kokonaisuutta (sisältäen jazzmusiikin edistämiseen ja Suomen Jazzliitto ry:lle suunnatun määrärahan) kasvatetaan kumulatiivisesti joka vuosi 200 000 eurolla alla olevan taulukon mukaisesti siten, että vuonna 2011 avustuksia myönnetään yhteensä 1 230 000 euroa. Vuonna 2005 jazzmusiikin edistämiseen myönnettiin 230 000 euroa.

Taloudelliset vaikutukset:

vuosi	2007	2008	2009	2010	2011
lisäys €	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000
yht. €	430 000	630 000	830 000	1 030 000	1 230 000

3.3.2 Kyläpelimannit-projekti

Kansanmusiikin alueellisen tarjonnan ja ammatillisen toiminnan edistämässä hyväksi muodoksi on osoittautunut kyläpelimannitoiminta, jota 2000-luvun alkupuolella on toteutettu Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Karjalassa. Ensimmäinen hanke oli Kyläpelimannit-projekti Etelä-Pohjanmaalla. Se oli jatkoa Sibelius-Akatemian vuosina 2000–2001 toteuttamalle kansanmusiikin koulutushankkeelle, joka oli pääasiallisesti suunnattu musiikinopettajille ja toisaalta kansanmusiikin harrastajille.

Etelä-Pohjanmaan Kyläpelimannit-projektissa toimijoina ovat olleet muutaman kunnan yhteiset "kyläpelimannit". Toiminnan tavoitteena on ollut kansanmusiikin aseman vahvistaminen ja perinteen tai jatkuvuuden turvaaminen toiminta-alueella. Lisäksi pyrkimyksenä on ollut ammattimaisen näkökulman tuominen kansanmusiikin suhteen perinteisenä pysyneeseen maakuntaan. Hankkeiden toteuttajana on toiminut Sibelius-Akatemian koulutuskeskuksen Seinäjoen toimipaikka, ja toiminta on rahoitettu rakennerahastovaroin.

Projektin toiminta on ollut kolmijakoista: sen osa-alueita ovat olleet (1) konsertointi ja esiintyminen, (2) opetus- ja koulutustoiminta sekä (3) organisointi ja tapahtumien järjestäminen. Toiminnan lähtökohta on ollut ruohonjuuritasolla toimiminen. Pääosa esiintymisistä on järjestetty kouluissa. Koulutustoiminnassa skaala on ollut laaja päiväkotien kansanmusiikkisessioista pelimanniryhmien ohjaamiseen ja koulujen musiikinopettajien kurs-

sittamiseen. Hankkeen puitteissa on järjestetty useita tapahtumia sekä omin voimin että eri yhteistyökumppanien kanssa.

Hyväksi havaittu toiminta on tarpeen vakiinnuttaa. Yhden kyläpelimannin toiminta-alueen sopiva koko on noin 5–10 kuntaa kuntien tai kaupunkien koosta riippuen. Lähituntumassa tulisi työskennellä vähintään kolme kyläpelimannia, jotka muodostaisivat yhtyeen. Toiminnan tulisi olla lähtökohdiltaan alueellista, mutta liikkuvaa. Tällä tavoin kyläpelimannien tiimi voisi työskennellä valtakunnallisesti vapaammin ja tarvittaessa myös eri alueilla. Toiminnallisesti järkevintä ja resursoinnin kannalta tehokkainta olisi pedagogin ja muusikon yhdistelmätoimi. Yhden kyläpelimannin vuosikustannukset ilman varsinaista toimintarahaa ovat noin 40 000 € Rahoituksen kannalta toimivin malli on yhdistelmärahoitus, jonka tulee koostua valtionavustuksen lisäksi mm. kuntien, seutukuntien, maakunnan liittojen ja valtion rahoituksesta.

Toimenpide-ehdotukset:

- Taataan jatko kyläpelimannihankkeille kuntien, seutukuntien, maakuntien liittojen ja valtion yhteistyöllä. Hankkeiden kokonaisrahoituksen osana olevat valtionavustukset kanavoidaan alueellisen taiteen edistämisyhteistyön kautta uutena erillis-määrärahana alla olevan taulukon mukaisesti asteittain siten, että vuodesta 2009 eteenpäin tarkoitukseen on käytettävissä 200 000 euroa.

Taloudelliset vaikutukset:

vuosi	2007	2008	2009
lisäys €	50 000	50 000	100 000
yht. €	50 000	100 000	200 000

3.4 Musiikki lapsille ja nuorille

Orkestereiden lasten- ja nuortenkonsertit

Orkestereiden tai niiden soittajista koottujen pienempien kokoonpanojen koululaiskonsertit ovat tärkeitä myös pienillä paikkakunnilla ja harvaan asutuilla seuduilla. Lapsille ja nuorille varta vasten suunnitellut taide- ja rytmimusiikin konsertit ovat tärkeitä paitsi kuulijoi-leen myös orkestereille, sillä niiden avulla on mahdollista kasvattaa uutta musiikkiyleisön sukupolvea.

Valtionosuuden piirissä olevista orkestereista yksi, lastenmusiikki-orkesteri Loiskis, on keskittynyt kokonaan lastenmusiikkiin. Vuonna 2003 Loiskis piti yhteensä 178 konserttia, joista noin kolmannes järjestettiin sen kotipaikkakunnalla eli Jyväskylässä ja Jyväskylän maalaiskunnassa. Vuonna 2004 puolestaan esitettiin 121 konserttia ja työpajaa, joista reilu kolmannes tukikunnissa eli Jyväskylässä, Jyväskylän maalaiskunnassa ja Muuramessa. Tukikuntien ulkopuolella Loiskis konsertoi hyvin monipuolisesti ympäri maata Oulun eteläpuolisella alueella.

Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n jäsenorkestereiden vuoden 2004 noin 1 700:sta esiintymisestä 250 oli lasten- ja koululaiskonsertteja. Konserttien yleisömäärä oli noin 77 000. Tarkkaa tilastoa konserttien alueellisesta jakautumisesta ei ole saatavilla, mutta lähes kaikki orkesterit antavat lasten- ja koululaiskonsertteja kotipaikkakunnallaan ja osa lisäksi lähialueilla. Valtaosa musiikkikasvatuksesta sekä lasten- ja koululaiskonserteista järjestetään kohdennetusti ja yhteistyössä koulujen, päiväkotien yhdistysten tms. kanssa. Konsertit

pyritään räätälöimään erittäin tarkasti ottamalla huomioon kuulijoiden ikä ja siihen liittyvät valmiudet. Orkesterit tekevät musiikkikasvatustyötä usein myös kohdennetusti pienryhmille mahdollisesti muiden taidelaitosten kanssa erilaisten projektien avulla.

Orkestereiden ja niiden soittajista koostuvien erilaisten pienryhmien konsertteja järjestetään esimerkiksi koulujen tai päiväkotien omissa tiloissa tai esiintymispaikkakunnasta riippuen muussa mahdollisessa tilassa. Orkesterivierailujen avulla musiikki voidaan tuoda lähelle lasten ja nuorten omaa elinpiiriä ja arkielämää. On tärkeää, että lapset ja nuoret saavat myös mahdollisuuden sekä tutustua orkesterimusiikkiin että tottua konserttisaleihin, joissa äänenlaatu on paras mahdollinen ja joissa myös esitystilanne on tunnelmaltaan erilainen kuin vaikkapa koulukonsertissa. Menetelmät uusien yleisöjen tavoittamiseksi ovat moninaiset, ja orkesterit muokkaavat niitä esiintymispaikkakunnan ja yleisönsä tarpeiden mukaisiksi.

Luvussa 3.1.2 esitellyn orkestereille maaliskuussa 2005 tehdyn kyselyn perusteella orkestereilla on erityistä halua kehittää lasten- ja nuortenkonserttiansa määrää ja laatua. Orkesterit toivovat lastenmusiikin osalta lisävaroja tai uusia avustusmuotoja kouluille, päiväkodeille, kirjastoille ja lastenjärjestöille, jotta näillä olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet ostaa konsertteja. Myös Taikalamppu-verkoston lastenkulttuurikeskuksille toivotaan erillisrahaa alueelliseen lastenmusiikkitoimintaan. Musiikin alueellinen tarjonta - työryhmän näkemyksen mukaan lapsille ja nuorille suunnattujen konserttien ja yleisökasvatustoiminnan tulisi suurimmaksi osaksi kuulua orkestereiden perustoimintaan, kuten se nykyään enimmäkseen kuuluukin. Erilliseen, orkestereille suunnattuun lastenkulttuurivastukseen ei nähdä toistaiseksi tarvetta, vaan toiminta tulisi pystyä järjestämään olemassa olevien avustusmuotojen avulla. Tarjonnan kasvattamiseksi ja toiminnan tehostamiseksi mahdollista on etsiä uusia yhteistyökumppaneita. Tällaisia ovat mm. koulukonsertteja organisoivat järjestöt.

Lapsille suunnatun ammattimaisen rytmimusiikkitarjonnan tärkeys tuodaan esiin myös Rytmimusiikki 2010 -visiossa. Onkin toivottavaa, että aikuisten lisäksi lapsille ja nuorille tarjotaan mahdollisuus kuulla laadukasta, ammattimaista rytmimusiikkia ja sen lukuisten eri lajityyppien – myös marginaalisten ja valtavirrasta poikkeavien – edustajia.

Konserttitoimintaa organisoivat järjestöt

Konserttikeskus ry on Suomen suurin koulu- ja päiväkotikonsertteja järjestävä yhdistys, joka pyrkii edistämään oppilaitosten ja päiväkotien kasvatus- ja opetustavoitteiden mukaista musiikkitoimintaa ympäri Suomea. Vuosittain yhdistys järjestää 500–700 koulu- tai päiväkotikonserttia, työpajaa, täydennyskoulutusluentoa tai julkista konserttia yhteistyössä paikallisten järjestäjien kanssa. Konserttikeskuksen kautta on tilattavissa eri musiikkityylejä edustavia ohjelmia.³⁰

Toinen suomalainen koulu- ja päiväkotikonsertteja järjestävä yhdistys on Musiikkia Nuorille ry. Vuonna 2004 yhdistys tuki lapsille ja nuorille suunnattuja konsertteja ja järjesti tai tuki työpajoja yhteensä 178 vuonna 2004. Konserteista oli pääkaupunkiseudulla 7 % ja muualla maassa 93 %. Vuonna 2004 Konserttikeskus ja Musiikkia Nuorille toteuttivat yhteishankkeenaan Musabusa-kiertueen.³¹

Konserttikeskuksen toiminnan periaatteena on, että konsertin hinta on tilaajalle sama riippumatta siitä, missä päin maata konserttipaikka sijaitsee. Esiintyjät ovat musiikin ammattilaisia, jotka yhdistyksen hallitus on valinnut ohjelmistoon ohjelmatoimikunnan avustuksella. Konserttikeskus ry:n toimintaa valvovat musiikkialan ammattilaisista koostuvat luottamuselimet. Opetusministeriö tukee molempien mainittujen yhdistysten toimintaa, ja

³⁰ Lisätietoa Konserttikeskus ry:stä yhdistyksen verkkosivuilla osoitteessa <http://www.konserttikeskus.fi>.

³¹ Lisätietoa Musiikkia Nuorille ry:stä yhdistyksen verkkosivuilla osoitteessa <http://www.musicfinland.com/musiikkianuorille> ja esim. yhdistyksen vuosikertomuksesta 2004.

lisäksi Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus (ESEK) tukee Konserttikeskuksen toimintaa.

Konsertteja järjestäviä organisaatioita on jokaisessa Pohjoismaassa, ja ne ovat kosketuksissa toisiinsa yhteistyöelimensä Nordiskt nätverk för skolkonserter (NNS) puitteissa. Muissa Pohjoismaissa valtio panostaa taloudellisesti näiden organisaatioiden toimintaan Suomea huomattavasti enemmän, ja näin ollen myös niiden toiminta on määrällisesti mitavampaa.

Kehittämismahdollisuudet

Opetusministeriön lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa³² todetaan, että säveltaide on taiteen perusopetuksen osalta suosituin taidemuoto. Tästä huolimatta kotimaisen lastenmusiikin tarjonta on vähäistä, samoin kotimaisen ja erityisesti lapsille suunnatun musiikin tekijöitä ja ammattimaista esitystoimintaa. Ohjelmassa toivotaankin, että lapsien ja lapsiperheiden mahdollisuuksia nauttia laadukkaasta ja monimuotoisesta elävästä musiikista, lajista riippumatta, kasvatettaisiin. Ohjelmassa ehdotetaan, että 1) opetusministeriö ja taidetoimikuntalaitos tukevat elävän lastenmusiikin esitystoimintaa, 2) valtion säveltaidetoimikunta tukee luovaa ja esittävää lastenmusiikkiä uudella tukimuodolla, lastenmusiikin laatuella, ja 3) opetusministeriö ja taidetoimikuntalaitos tukevat yhteisöjä, jotka edistävät yhteistyötä säveltaiteen ja koulujen, päiväkotien sekä lastenkonserttien järjestäjien välillä. Näistä toimenpiteistä ensimmäistä ja kolmatta toteutetaan parhaillaan, toisen toimenpiteen toteuttamista pohditaan.

Esitystoiminnan määrän kasvattaminen on erittäin suotavaa nimenomaan siten, että se koskettaa mahdollisimman laajaa kuulijajoukkoa ympäri Suomea. Mikäli lapsille suunnatun musiikin alalla perustetaan uusia tukimuotoja tai vahvistetaan nykyisiä³³, tulee niissä huomioida tuettavan toiminnan alueellinen laajuus ja se, että tuensaajiksi valikoidaan mahdollisuuksien mukaan toimijoita ympäri maata.

Lastenkulttuuri on yksi keskeisistä kulttuuripoliittisista painopistealueista, joten lapsille ja nuorille suunnattujen konserttien järjestämiseen keskittyvien organisaatioiden toimintaan suunnattua määrärahaa on tarpeen kasvattaa. Erityisesti olisi pyrittävä parantamaan toiminnan laatua ja tarkkailtava, että konserttitoiminta saavuttaa alueellisesti mahdollisimman laajan kuulijajoukon myös harvaan asutuilla seuduilla. Laadun parantamisessa merkittävänä osana on toiminnassa mukana olevien muusikkojen pedagogisten taitojen kehittäminen. On lisäksi suositeltavaa, että konsertteja järjestävät organisaatiot toimivat mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä toistensa kanssa ja etsivät muitakin yhteistyön mahdollisuuksia, ehkä jopa pohtivat voimiensa yhdistämistä.

Toimenpide-ehdotukset:

- Kasvatetaan konserttitoiminnan edistämiseen suunnattua määrärahaa kumulatiivisesti joka vuosi 100 000 eurolla alla olevan taulukon mukaisesti siten, että vuonna 2011 avustuksia myönnetään yhteensä 689 000 euroa. Avustukset myönnetään lasten- ja nuorten konsertteja järjestäville valtakunnallisesti toimiville järjestöille. Tuen saamisen kriteerinä on toiminnan huomattava volyyymi ja pitkäjänteisyys. Vuonna 2005 avustuksia myönnettiin yhteensä 189 000 euroa.
- Orkesterit ja konsertteja organisoivat järjestöt, esimerkiksi Konserttikeskus ry, pohtivat yhteistyön muotoja.

³² *Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma* 2003, 30.

³³ Esim. ESEK ja TKT:n lastenkulttuurijaosto myöntävät avustuksia lastenkulttuurin erityisprojekteihin.

Taloudelliset vaikutukset:

vuosi	2007	2008	2009	2010	2011
lisäys €	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
yht. €	289 000	389 000	489 000	589 000	689 000

4 Kirjallisuus

Alueiden vahvuudeksi. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelma – linjauksia ja painopisteitä vuosille 2003–2013. Opetusministeriön julkaisuja 2003:22. <http://www.minedu.fi/julkaisut/kulttuuri/2003/opm22/kuvailu.html>

Haajanan, Marko & Sokka, Sakarias 2002, *Kulttuuri maakuntien vahvuutena. Selvitys maakuntien liitoista alueellisten kulttuurilinjausten määrittäjinä.* Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja nro 7/2002.

Heiskanen, Ilkka & Ahonen, Pertti & Oulasvirta, Lasse 2005, *Taiteen ja kulttuurin rajoitus ja ohjaus: kipupisteet ja kehitysvaihtoehdot.* Cuporen julkaisuja 6/2005. Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore.

Häyrynen, Simo 2004, *Kulttuuristen vaikutusten arviointi kulttuuripoliitiikan toimenkuvana: lähtökohtia.* Cuporen julkaisuja 1/2004. Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore.

Ilmonen, Kari & Kaipainen, Jouni & Tohmo, Timo 1995, *Kunta ja musiikkijuhlat.* Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 6. Jyväskylä: Kunnallissalan kehittämissäätiö ja Chydenius-Instituutti.

An International Evaluation of the Finnish System of Arts Councils. Opetusministeriön julkaisuja 2004:3. <http://www.minedu.fi/julkaisut/kulttuuri/2004/opm3/tiivistelma.html>

Jazzyryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmien muistioita 11:1997.

Jämsén, Sini 2004, *Läänintaiteilijat - Regional Artists 1972–2004.* Taiteen keskustoimikunta, tutkimusyksikkö. Tilastotiedote - Facts and Figures 1/2004.

Kulttuuritilasto 2003. Kulttuuri ja viestintä 2004:1. Tilastokeskus.

Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma. Barnkulturpolitiskt program. Opetusministeriön julkaisuja 2003:29. <http://www.minedu.fi/julkaisut/kulttuuri/2003/opm29/kuvailu.html>

Manninen, Maarit 2005, *Säätiöt Suomessa*. Cuporen julkaisuja 7/2005.

Musiikkialan ammatillisen koulutuksen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmien muistioita 38:2002.

http://www.minedu.fi/julkaisut/julkaisusarjat/38_02musala_amm/38_02kuvailu.html

Mäkinen, Jarmo 2005, *Säätiö ja maakunta – maakuntarahastojärjestelmän kentät ja verkostot*. Väitöskirja. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 265.

Oesch, Pekka 2005, *Yritysten tuki taiteille 2003 ja tuen muutokset 1993–2003*. Tilastotietoa taiteesta nro 34. Taiteen keskustoimikunta.

Rytmimusiikki 2010 -visio. <http://www.rytmimusiikki2010.fi>

Selvitys teattereiden valtioneuvostonjärjestelmän toimivuudesta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:13.

<http://www.minedu.fi/julkaisut/kulttuuri/2003/tr13/tr13.pdf>

Taide on mahdollisuuksia. Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi. Taide- ja taiteilijapoliittinen toimikunta TAO. Opetusministeriö, 2002. <http://www.minedu.fi/opm/kulttuuri/ohjelmatyo/tao.html>

Taide tarjolle, kulttuuri kaikille. Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi. Opetusministeriön julkaisuja 2004:29.

<http://www.minedu.fi/julkaisut/kulttuuri/index2004.html>

Tanssin aluekeskustoiminta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:16. <http://www.minedu.fi/julkaisut/kulttuuri/2004/tr16/kuvailu.html>

Valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta. Statsrådets principbeslut om konst- och konstnärspolitiken. Opetusministeriön julkaisuja 2003:20. <http://www.minedu.fi/opm/kulttuuri/ohjelmatyo/tao.html>

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-485-036-2 (nid)

ISBN 952-485-037-0 (PDF)

ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino
PL 4 (Vuorikatu 3)
00014 Helsingin Yliopisto
puhelin (09) 7010 2363
faksi (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi

Bokförsäljning:

Universitetstryckeriet
PB 4 (Berggatan 3)
00014 Helsingfors Universitet
telefon (09) 7010 2363
fax (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi